

Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника

**Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра судочинства**

Ковалишин О.Р.

АПЕЛЯЦІЙНЕ ТА КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

**Методичні вказівки
для підготовки до самостійної роботи
студентів денної та заочної форми навчання**

Спеціальність
Освітній ступінь

**081 «Право»
«бакалавр»**

Івано-Франківськ, 2024 рік

ББК
Я 79

Рекомендовано до друку Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ___ від «___» _____ 2024 р.).

Рецензенти:

Кузьмич Олег Ярославович

*доцент кафедри судочинства,
кандидат юридичних наук, доцент*

Остап'як М.М.

*викладач кафедри теорії та
історії держави і права, доктор
філософії*

Ковалишин О.Р. Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи студентів денної форми навчання. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Апеляційне та касаційне провадження в цивільному процесі», підготовки до здачі заліку. В посібнику викладені: завдання, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, перелік питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольних питань для перевірки знань, практичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна та інші наукові джерела по темі, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.08.2024 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Ковалишин О.Р., 2024
© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма дисципліни за вибором студента	5
Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи для студентів денної форми навчання	8
Тема № 1. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження	8
Тема № 2. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження	12
Тема № 3. Порядок подання та розгляду справ у суді апеляційної інстанції....	15
Тема № 4. Правова природа касаційного провадження в цивільному процесі та право на касаційне оскарження	18
Тема № 5. Порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції	21
Тема № 6. Повноваження суду касаційної та апеляційної інстанцій	24
Тема № 7. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в господарському процесі.....	28
Тема № 8. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в адміністративному процесі	31
Тема № 9. Інститут апеляційного та касаційного провадження за кордоном	33

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором студента «Апеляційне та касаційне провадження» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР «Бакалавр» галузі знань 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діюче законодавство, яке регулює апеляційне та касаційне провадження.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Апеляційне та касаційне провадження» має тісний зв'язок з такими дисциплінами «Цивільне-процесуальне право» та «Судове діловодство».

Метою викладання навчальної дисципліни "Апеляційне та касаційне провадження" є з'ясування проблемних питань, які виникають в порядку апеляційного та касаційного проваджень.

Основними завданнями вивчення дисципліни "Апеляційне та касаційне провадження" є ознайомлення студентів зі змістом, суттю проблем апеляційного та касаційного оскарження судових рішень у цивільному процесі. В лекціях викладаються основні теоретичні поняття курсу, акцентується увага на важливих, проблемних моментах, практичних можливостях реалізації законодавчих положень тощо. Вони покликані дати загальне уявлення, знання основних проблем апеляційного та касаційного провадження, полегшити вивчення суміжних дисциплін, забезпечити правильний аналіз відповідних норм, їх тлумачення і застосування.

Програма дисципліни за вибором студента

Тема № 1. Конституційний принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судового рішення

Зміст конституційного принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судового рішення. Інститут апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в Стародавньому Римі і в країнах Західної Європи. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень в цивільному процесі на українських землях до утворення незалежної держави. Соціально - правові передумови запровадження інституту апеляції та касації у сучасному цивільному процесі України.

Тема №2. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження

Поняття та завдання апеляційного провадження. Суб'єкти апеляційного провадження. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду. Принципи та види апеляції. Передумови апеляційного оскарження. Форма і зміст заяви про апеляційне оскарження і апеляційної скарги. Порядок подачі апеляційної скарги і апеляційного подання. Доповнення, зміна апеляційної скарги або відкликання її чи відмова від неї.

Тема № 3. Порядок розгляду справ у суді апеляційної інстанції

Підготовка апеляційного розгляду справи. Процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та його повноваження. Мирова угода в апеляційному провадженні.

Підстави для скасування рішення суду і передачі справи на новий розгляд. Підстави для скасування рішення із закриттям провадження в справі або залишенням заяви без розгляду. Підстави для скасування рішення суду першої інстанції і ухвалення нового рішення. Підстави для відхилення скарги на ухвалу суду першої інстанції або зміни чи скасування ухвали.

Тема № 4. Правова природа касаційного провадження в цивільному процесі та право на касаційне оскарження

Поняття та завдання касаційного провадження. Право касаційного оскарження. Строки на касаційне оскарження. Форма та зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги. Доповнення, зміна касаційної скарги або відкликання її та відмова від неї.

Тема № 5. Порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції

Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи. Процесуальний порядок розгляду справ судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та його повноваження. Мирова угода у касаційному провадженні . Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

Підстави для відхилення касаційної скарги та залишення рішення без змін. Підстави для скасування рішення і передачі справи на новий судовий розгляд. Підстави для скасування судових рішень і залишення в силі судового рішення, скасованого помилково. Підстави для скасування судового рішення із закриттям провадження у справі або залишення заяви без розгляду. Підстави для скасування судових рішень і ухвалення нового рішення або зміни рішення. Підстави для відхилення касаційної скарги на ухвалу суду або її зміни чи скасування

Тема № 6. Повноваження суду касаційної та апеляційної інстанцій

Повноваження апеляційного суду. Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал апеляційним судом. Рішення апеляційного суду: зміст, форма, законна сила. Повноваження суду касаційної інстанції. Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал касаційним судом. Рішення касаційного суду: зміст, форма, законна сила

Тема № 7. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в господарському процесі

Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи. Процесуальний порядок розгляду справ судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та його повноваження. Мирова угода у касаційному провадженні . Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

Підстави для відхилення касаційної скарги та залишення рішення без змін. Підстави для скасування рішення і передачі справи на новий судовий розгляд. Підстави для скасування судових рішень і залишення в силі судового рішення, скасованого помилково. Підстави для скасування судового рішення із закриттям провадження у справі або залишення заяви без розгляду. Підстави для скасування судових рішень і ухвалення нового рішення або зміни рішення. Підстави для відхилення касаційної скарги на ухвалу суду або її зміни чи скасування

Тема № 8. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в адміністративному процесі

Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи. Процесуальний порядок розгляду справ судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та його повноваження. Мирова угода у касаційному провадженні. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

Підстави для відхилення касаційної скарги та залишення рішення без змін. Підстави для скасування рішення і передачі справи на новий судовий розгляд. Підстави для скасування судових рішень і залишення в силі судового рішення, скасованого помилково. Підстави для скасування судового рішення із закриттям провадження у справі або залишення заяви без розгляду. Підстави для скасування судових рішень і ухвалення нового рішення або зміни рішення. Підстави для відхилення касаційної скарги на ухвалу суду або її зміни чи скасування

Тема № 9. Інститут апеляційного та касаційного провадження за кордоном

Інститут апеляційного та касаційного оскарження в США та Англії. Інститут апеляційного та касаційного оскарження в ФРН та Франції. Інститут апеляційного та касаційного оскарження в Польщі, Угорщині, Чехії. Інститут апеляційного та касаційного оскарження в Росії та Білорусі.

Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи для студентів денної форми навчання

Тема № 1. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження

Самостійна робота - 6

У науці цивільного процесуального права історія зародження апеляційного оскарження є малодослідженою. При аналізі наукових праць та історичних джерел виникають певні проблемні моменти. Наприклад, немає єдності думки серед науковців щодо визначення історичного періоду появи інституту апеляційного оскарження

Насьогодні в Україні триває активний процес здійснення судово-правової реформи, який, в цілому, відтворює процес інституалізації судової влади та правосуддя в державі. Головною метою зазначеного процесу є утворення дійсно незалежної судової влади, яка стане гарантом захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб. Прийняття у 2004 році Цивільного процесуального кодексу України стало передумовою вдосконалення судового захисту, приведення правосуддя в Україні до міжнародних стандартів та визначення подальшого напрямку судової реформи. В той же час, питання прогалін у праві (зокрема, щодо апеляційного та касаційного оскарження) не може бути зняте з порядку денного, адже передбачити законодавцем всі відносини, які потребують законодавчого регулювання об'єктивно не можливо.

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Павелко В. О. Еволюція інституту апеляційного судочинства на українських землях від Київської Русі до середини ХІХ століття / В. О. Павелко // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 65. - С. 306-312
2. Бондаренко-Зелінська Н. Л. До питання про виникнення та розвиток інституту апеляції в Україні / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Університетські наукові записки. - 2007. - № 1. - С. 117-130.
3. Кройтор В. А. Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду / В. А. Кройтор // Право і Безпека. - 2009. - № 1. - С. 198-205.
4. Гусаров К. В. Підстави відмови у відкритті апеляційного та касаційного проваджень: проблеми та перспективи розвитку / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2012. - № 4. - С. 96-100.
5. Трач О. М. Ознаки апеляційного провадження у цивільному процесі України / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2011. - № 2. - С. 106-114.

6. Бобечко Н. Р. Неповнота судового розгляду як підстава для перевірки судових рішень в апеляційному порядку / Н. Р. Бобечко // Право і суспільство. - 2014. - № 6.2. - С. 142-157.

Тестові завдання:

1. Рішення суду набирають чинності:

- 1) з моменту оголошення його суддею;
- 2) з дня вручення його сторонам;
- 3) з дня порушення виконавчого провадження;
- 4) після закінчення десятиденного строку на апеляційне оскарження.

2. В який термін може бути подана апеляційна скарга?

- 1) протягом п'яти днів з дня прийняття рішення;
- 2) протягом десяти днів з дня прийняття рішення;
- 3) протягом двадцяти днів з дня прийняття рішення;
- 4) протягом тридцяти днів з дня прийняття рішення.

Задачі

1. Рішенням місцевого суду м. Харкова Тимофєєву відмовлено в задоволенні позову до Фастової про визнання угоди купівлі-продажу квартири недійсною.

В апеляційній скарзі прокурор Московського р-ну м. Харкова просив Апеляційний суд Харківської обл. скасувати рішення місцевого суду, посилаючись на те, що Фастова, маючи на своєму утриманні малолітню дитину, квартиру продала без згоди органу опіки і піклування; угода купівлі-продажу квартири зареєстрована Харківською товарною біржею; на порушення вимог ст. 212 ЦПК України суд не врахував доводи позивача, колишнього чоловіка відповідачки і батька малолітньої дитини, про те, що Фастова зловживає спиртними напоями, тому внаслідок відчуження квартири дитина залишилася без житла.

Чи мав прокурор право звертатися до апеляційного суду? Чи змінилася б ситуація по справі, якщо б прокурор брав участь у судовому розгляді?

2. П. звернувся до суду з позовом до С. про визнання права власності на 3/4 будинку в с. Логачівці Харківського р-ну та визнання частково недійсним заповіту його дружини. Рішенням місцевого суду Харківського р-ну від 28 вересня 2009 р. позов задоволено частково: за П. та С. шляхом затвердження мирової угоди визнано право власності на 1/2 будинку за кожним. Свідectво про право на спадщину за заповітом визнане частково недійсним. При цьому підставою для задоволення позову суд визнав досягнуту сторонами мирову угоду.

П. звернувся до апеляційного суду Харківської обл. з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції, посилаючись на порушення судом

норм процесуального права. Розглянувши апеляційну скаргу, апеляційний суд Харківської обл. постановив ухвалу про відмову в задоволенні апеляційної скарги та залишенні рішення суду першої інстанції без змін.

У січні 2011 р. П. подав касаційну скаргу до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ на рішення суду першої інстанції та ухвалу суду апеляційної інстанції. У своїй касаційній скарзі П. просив суд скасувати зазначені судові рішення та передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції. Судова палата у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що порушення судом норм процесуального права призвело до неправильного вирішення справи, а помилку, допущену судом першої інстанції, не було виправлено судом вищестоящої інстанції.

Визначте, які норми процесуального права порушені судом першої інстанції? Які повноваження мають суд апеляційної та касаційної інстанції щодо оскаржуваних рішень? Чи є підстави для передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

Література:

1. Рішення Конституційного Суду України від 08.07.2010 року № 18-рп/2010 у справі за конституційним зверненням громадянина Слободянюка Івана Івановича щодо офіційного тлумачення положення пункту 12 частини 1 статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини 3 статті 129 Конституції України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 54. – С. 155.

2. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

3. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

4. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

5. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

6. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

7. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.

8. Гаврік Р. О. Законна сила судових рішень судів апеляційної та касаційної інстанції у цивільних справах // Цивільне право та цивільний процес: актуальні питання. – 2010. - №9. – С. 81 – 84.

9. Гусаров К. Апелляционное производство в судах гражданской юрисдикции // Підприємництво, господарство і право.- 2003. - №7. - С. 37-40

10. Трач О. М. Пояснення в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 40. — С. 277-282.

11. Трач О. М. Направлення справи на новий розгляд як спеціальна ознака апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2007. — № 4 (24). — С. 154-159.

12. Коліушко І, Куйбіда Р. Новий закон про судоустрій: швидке і неякісне правосуддя від розумних, але залежних суддів / І. Коліушко, Р. Куйбіда // Українська правда: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/07/15/5222168/> 4. Куйбіда Р. О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: Монографія / Р. О. Куйбіда. — К.: Атіка, 2004. — 288 с.

13. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / за заг. ред. П.І. Шевчука. — К. : Ін Юре, 2002. — 416 с.

14. Чернушенко С. А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03. — Одеса, 2004. — 22 с.

15. Чуйков В. Н. Частное определение в гражданском судопроизводстве / В. Н. Чуйков. — М., 1974. — 120 с.

16. Ємельянова І. Апеляційний і касаційний перегляд судових рішень в цивільному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти / І. Ємельянова // Право України. — 2004. — № 2. — С. 16–21.

Тема № 2. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження

Самостійна робота - 6

Ефективність апеляційного перегляду рішень і ухвал суду першої інстанції визначається рухом цивільної справи в суді апеляційної інстанції та роллю апеляційного суду в дотриманні принципів верховенства права та законності при здійсненні правосуддя. Будь-які процесуальні дії суду апеляційної інстанції відбуваються в межах цивільної процесуальної форми, яка трактується в правовій літературі як певний порядок здійснення правосуддя в цивільних справах.

Сутність прояву цивільної процесуальної форми в апеляційному провадженні полягає в детальній та жорсткій регламентації процесуальної діяльності суду й інших учасників процесу, по-перше, з точки зору конкретного змісту цієї діяльності (іншими словами, що можуть та чого не можуть робити в процесі його учасники); по-друге, з точки зору логічної послідовності процесуальних дій; по-третє, з точки зору місця та часу їх здійснення.

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Герасимчук О. П. Реалізація прав потерпілого на стадії апеляційного провадження / О. П. Герасимчук // Адвокат. - 2010. - № 11. - С. 19-21.
2. Зражевська Н. О. Провадження з підготовки цивільної справи до розгляду в судах апеляційної та касаційної інстанцій / Н. О. Зражевська // Науковий вісник публічного та приватного права. - 2015. - Вип. 2. - С. 29-35.
3. Бородін М. М. Інститут апеляційного перегляду рішень у цивільних справах: сучасний стан, перспективи розвитку та вдосконалення [Електронний ресурс] / М. М. Бородін // Вісник Верховного Суду України. - 2012. - № 5. - С. 43-47.
4. Коротун В. М. Функції апеляційного суду через призму понятійного апарату / В. М. Коротун // Адвокат. - 2012. - № 8. - С. 35 - 37.
5. Коваль В. М. Розвиток системи апеляційних судів України / В. М. Коваль // Актуальні проблеми держави і права. - 2003. - Вип. 21. - С. 194-198.

Тестові завдання:

1. У яких випадках апеляційна скарга повертається особі, яка подала скаргу?
  - 1) у разі закінчення строку на оскарження, якщо скарга не містить прохання про поновлення строку або в його відновленні відмовлено;
  - 2) у разі невідповідності скарги вимогам встановленим законодавством;
  - 3) у разі несплати судового збору;
  - 4) у разі подання протесту прокурором.

2. Протягом якого терміну ухвалу суду апеляційної інстанції, винесене за приватною скаргою, набирає законної сили?

- 1) з дня його винесення;
- 2) після закінчення п'яти днів;
- 3) після закінчення десяти днів;
- 4) після закінчення місяця.

Задачі

1. До місцевого суду Київського р-ну м. Харкова звернулося ВАТ КП “Харківські теплові мережі” з позовом до громадян Колосова С.П., Колосової О.В та Колосова П.В. про стягнення заборгованості за надані комунальні послуги в розмірі 2500 грн. Також позивач просив стягнути з відповідачів судові витрати. Місцевий суд, задовольняючи позов, у резолютивній частині рішення вказав: “Позов ВАТ КП «Харківські теплові мережі» задовольнити повністю. Стягнути з Колосова С.П та Колосова П. В. заборгованість за надані комунальні послуги в розмірі 2500 грн. Рішення може бути оскаржене в апеляційному порядку до судової палати з цивільних справ Апеляційного суду Харківської обл. шляхом подачі апеляційної скарги у 20-денний строк”.

Які помилки допущені судом у резолютивній частині рішення? Якими засобами можна виправити допущені недоліки судового рішення? Складіть рішення по даній справі.

Після смерті Романюк П.І. між її дітьми Романюк М.П., Романюк І.П. та Носовою С.П. виник спір про поділ спадкового майна: житлового будинку та предметів домашньої обстановки і побуту. Рішенням районного суду від 20 травня 2009 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду від 29 червня 2009 р., за кожним із спадкоємців визнано право власності на 1/3 частину спадкового майна. 17 січня 2010 р. Носова С.П. звернулася до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з новониявленими обставинами. У своїй заяві вона зазначила, що з нотаріальної контори отримала повідомлення про наявність заповіту, в якому вона визнається єдиною спадкоємицею.

Чи виникає в даному разі право на перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами? Чи подана заява у строк, передбачений законом? До якого суду треба звертатися заявниці?

2. Місцевим судом Дзержинського р-ну м. Харкова ухвалою було відмовлено позивачеві у відкритті провадження по справі з причини пред'явлення позову до структурного підрозділу юридичної особи. Суд в ухвалі посилався на те, що сторонами

цивільному процесі можуть бути тільки фізичні та юридичні особи. В апеляційній скарзі позивач просив ухвалу суду про відмову у відкритті провадження по справі скасувати та позитивно вирішити питання про прийняття заяви до розгляду.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга? У чому різниця реалізації таких повноважень суду апеляційної інстанції, як зміна рішення суду першої інстанції та винесення нового рішення? Дайте характеристику суб'єктів права на апеляційне оскарження.

Література:

1. Дюкар Р. С. Актуальність внесення змін до чинного цивільного процесуального законодавства України // Часопис цивільного і кримінального судочинства. - № 1(4). – 2012. – С. 107 – 112.
2. Карнаух Т. М. Реформування інституту перегляду судових рішень у цивільних справах // Наукові записки НаУКМА. – Том 116. С. 77-81.
3. Трач О. М. Зміст ухвали суду апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 39. — С. 334-340.
4. Трач О. М. Пояснення в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 40. — С. 277-282.
5. Трач О. М. Направлення справи на новий розгляд як спеціальна ознака апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2007. — № 4 (24). — С. 154-159.
6. Орзіх М.П. Глобалізація доктрини прав людини і громадянина / М.П. Орзіх // Правова держава. - К.: Ін Юре. - 2008. - Вип. 9. - С. 22-31.
7. Руденко М.В. Питання апеляційного та касаційного провадження за новим процесуальним законодавством України / М.В. Руденко // Законодавство України: Науково-практичний коментар. - № 2. - 2010. - С. 120-121.
8. Шадура Д. М. Цивільна юрисдикція: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Д.М. Шадура; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 20 с.

Тема № 3. Порядок подання та розгляду справ у суді апеляційної інстанції

Самостійна робота - 6

Апеляційне оскарження рішень судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) порядок подачі апеляційної скарги і апеляційного подання; 2) підготовка апеляційного розгляду справи; 3) процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Цихоня Д. Право апеляційного оскарження судових рішень особами, які не брали участі у справі / Д. Цихоня // Юридичний вісник. - 2013. - № 1. - С. 160-167.

2. Трач О. М. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду судового наказу / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2013. - № 4. - С. 151-160.

3. Дем'янова О. В. Заява про апеляційне оскарження: окремі питання правового регулювання / О. В. Дем'янова // Університетські наукові записки. - 2005. - № 4. - С. 114-116.

4. Теремецький В. І. Порядок і строк апеляційного оскарження судового рішення у цивільному процесі України / В. І. Теремецький, О. В. Батрин // Право і Безпека. - 2013. - № 2. - С. 189-194.

5. Трач О. М. Дебати в суді апеляційної інстанції: окремі аспекти / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 85-91.

6. Трач О. М. Сутність та значення підготовчої частини засідання суду апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 3-4. - С. 132-139.

7. Батрин О. В. Об'єкт і предмет апеляційного оскарження рішення в цивільній справі / О. В. Батрин // Південноукраїнський правничий часопис. - 2012. - № 4. - С. 85-88.

Тестові завдання:

1. Які повноваження апеляційного суду за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції?

А. Скасувати рішення суду першої інстанції і ухвалити нове рішення по суті позовних вимог.

Б. Скасувати рішення та направити справу на новий розгляд.

В. Визнати рішення суду першої інстанції нечинним і закрити провадження у справі.

Г. Повністю відхилити рішення суду першої інстанції і направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

2. Що таке цивільна процесуальна дієздатність?

А. Здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки у суді.

Б. Здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки.

В. Здатність бути учасником цивільних процесуальних правовідносин.

Г. Міра можливої і належної поведінки особи як учасника цивільних процесуальних правовідносин.

3. В якому випадку апеляційний суд ухвалює рішення?

А. Скасування ухвали і ухвалення рішення.

Б. Скасування рішення суду із закриттям провадження у справі.

В. Скасування рішення суду із залишенням заяви без розгляду.

Г. Зміни рішення.

Задачі

1. Косенко подав апеляційну скаргу на рішення Київського районного суду м. Харкова, за яким з нього стягнуто аліменти на користь Боженко. Суд апеляційної інстанції, встановивши, що судовий збір сплачений не в повному обсязі, залишив апеляційну скаргу без руху і надав заявникові строк для виправлення недоліків.

Чи правильні дії апеляційного суду?

2. До суду надійшла заява Мілютіна про видачу судового наказу за вимогою про стягнення нарахованої, але не виплаченої йому суми заробітної плати. Суддя відмовив Мілютіну в прийнятті заяви про видачу судового наказу у зв'язку з ненаданням ним документів, які підтверджують заявлені вимоги.

Чи правильно діяв суддя? Які підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу? Які документи Прокопов повинен був надати до суду? Як далі діяти Прокопову?

У результаті ДТП Бобров спричинив автомобілю Кра-снова шкоду в розмірі 5000 грн. Дорошенко звернувся з позовом про відшкодування матеріальної шкоди. Відповідач у судове засідання не з'явився, хоча був повідомлений належним чином, і про причини неявки не повідомив.

На прохання позивача суд виніс ухвалу про заочний розгляд справи. Позовні вимоги були задоволені в сумі 3000 грн. Позивач з таким рішенням не погодився і на наступний день після його отримання подав заяву про апеляційне оскарження рішення.

Через п'ятнадцять днів з дня проголошення рішення від відповідача надійшла заява про перегляд заочного рішення, в якій зазначалось, що відповідач проти позову заперечує і надав докази

обґрунтування своїх заперечень, а в судове засідання він не з'явився у зв'язку з тим, що був у відрядженні, про що надав довідку з місця роботи, але суд про це повідомити не мав змоги.

Суддя в прийнятті заяви відмовив, мотивуючи це тим, що відповідачем не сплачений судовий збір за заяву про перегляд заочного рішення і пропущений строк на подання такої заяви.

Дайте правову оцінку діям судді та сторін.

Література:

9. Рішення Конституційного Суду України від 27.01.2010 року № 3-рп/2010 у справі за конституційним зверненням громадянина Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини 1 статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку зі статтею 129 Конституції України (про апеляційне оскарження ухвал суду) // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 2. – С. 21.

10. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

11. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

12. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред.. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

13. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

14. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

15. Ярема А. Новели цивільного судочинства / А. Ярема, Г. Давиденко // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 10 (62). – С. 21 – 30.

Тема № 4. Правова природа касаційного провадження в цивільному процесі та право на касаційне оскарження

Самостійна робота - 6

Здійснювана в Україні судово-правова реформа започаткувала принципові зміни у процесуальному законодавстві України, які призвели до кардинальних змін у цивільному процесуальному праві. Серед цих змін особливе місце займає запровадження до Цивільного процесуального кодексу України інституту касаційного провадження.

Згідно з Законом України від 21 червня 2001 р. ЦПК України було доповнено новим розділом “Перегляд судових рішень у касаційному порядку”, в якому визначено загальні правові засади касаційного провадження у цивільному процесі. Реалізацію судової реформи було продовжено Законом України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р., згідно з яким було удосконалено систему судів, серед яких спочатку Верховний Суд України, а згодом Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ набув статусу касаційного суду.

Поступово інститут касаційного провадження в Україні став дієвим механізмом захисту прав учасників цивільних проваджень.

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Глущенко С. В. Окремі питання касаційної перевірки судових рішень у цивільних справах / С. В. Глущенко // Вісник Академії адвокатури України. - 2009. - Число 3. - С. 91-95.

2. Мінченко Р. М. Особливості відкриття касаційного провадження та підготовки справи до судового розгляду в касаційній інстанції [Електронний ресурс] / Р. М. Мінченко // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 57. - С. 427-433.

3. Мінченко Р. М. Деякі питання касаційного провадження в цивільному судочинстві України / Р. М. Мінченко // Актуальні проблеми держави і права. - 2010. - Вип. 56. - С. 107-110.

4. Ахмач Г. М. Касаційне оскарження як гарантія захисту прав людини / Г. М. Ахмач // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 59. - С. 211-218

5. Сірий М. І. Касація — основна функція Верховного Суду України / М. І. Сірий // Вісник Верховного Суду України. - 2010. - № 4. - С. 29-34.

6. Луспенник Д. Д. Межі розгляду цивільної справи судом касаційної інстанції: деякі спірні питання / Д. Д. Луспенник // Вісник Верховного Суду України. - 2010. - № 9. - С. 27-33.

Тестові завдання:

1. Стадія касаційного оскарження починається:

- 1) з моменту підготовки касаційної скарги;
- 2) з моменту надходження до суду першої інстанції касаційної скарги;
- 3) з моменту направлення справи до вищестоящего суду;
- 4) з моменту надходження до суду останньої з скарг;
- 5) з моменту надходження до вищестоящего суду справи з касаційними скаргами.

2. Суд касаційної інстанції, розглянувши справу, не має права:

- 1) скасувати рішення суду першої інстанції повністю або частково і направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції;
- 2) залишити рішення суду першої інстанції без зміни, а касаційну скаргу, подання без задоволення;
- 3) скасувати рішення суду першої інстанції повністю або частково і припинити провадження у справі або залишити заяву без розгляду;
- 4) залишити рішення без зміни і припинити провадження у справі.

Задачі

1. У вересні 2005 р. прокурор Подільського р-ну м. Києва звернувся до суду з позовом в інтересах Вітренко Р. до 4-ї державної нотаріальної контори, Ващенко А., Великого Л. про визнання договору дарування частини жилого будинку недійсним. У судовому засіданні прокурор подав заяву про закриття провадження у справі та відмову від позову, оскільки нотаріусом 4-ї державної нотаріальної контори м. Києва внесені відповідні зміни до договору дарування. Ухвалою судді Подільського районного суду м. Києва від 3 квітня 2006 р. провадження по справі за позовом прокурора було закрито у зв'язку з подачею прокурором заяви про закриття справи та відмову від позову.

В апеляційній скарзі Вітренко Р., не погоджуючись з та-ким судовим рішенням, просить його скасувати з посиланням на неправильне застосування норм процесуального права, а справу направити на новий розгляд.

Апеляційний суд встановив, що суд першої інстанції, розглядаючи справу, порушив вимоги процесуального закону, оскільки Вітренко Р., як особу, в інтересах якої подано позов, належним чином не було повідомлено про час і місце судового засідання, чим позбавив його можливості реалізувати свої про-цесуальні права, зокрема брати участь у судовому засіданні, на-дати свої доводи та клопотання тощо.

Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд? Чи по-винен прокурор, який подав позов, відмовитися від нього? Які наслідки має відмова прокурора від поданої ним позовної заяви?

2. У жовтні 2005 р. С. звернулася до суду з позовом до Голопристанського державного лісопромислового господарства,

якому просила стягнути з відповідача на її користь заборгованість по заробітній платі та середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні, посилаючись на те, що 17 липня 2005 р. її за п. 1 ст. 36 КЗпП України

звільнено з посади пожежника-охоронника Збурівського лісництва, однак відповідач не провів з нею розрахунку.

Справа судами розглядалась неодноразово.

Рішенням Голопристанського районного суду Херсонської обл. від 6 травня 2006 р. позов задоволено. Цим рішенням, яке набрало чинності і виконане в частині стягнення заборгованості по заробітній платі, позивачці поновлено строк звернення до суду за вирішенням спору про стягнення заборгованості, оскільки, на думку суду, цей строк (який складає 11 днів) пропущено з поважних причин.

Ухвалою апеляційного суду Херсонської обл. від 27 травня 2005 р. рішення в частині спору про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку скасовано.

Рішенням Голопристанського районного суду від 19 травня 2006 р. у задоволенні позову про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку відмовлено.

В апеляційній скарзі С. просить скасувати зазначене рішення, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права. Зокрема, відмовляючи у задоволенні заявлених вимог, суд виходив з того, що позивачка без поважних причин пропустила встановлений ст. 233 КЗпП України тримісячний строк звернення до суду за вирішенням спору.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга? Які факти входять, а які не входять до предмета доказування в даному випадку?

Література:

1. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

2. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

3. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

4. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Малярєнка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

5. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитоновна [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

6. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.

7. Хавронюк М.І. Принцип спеціалізації судів та роль найвищих судів: порівняльно-правове дослідження // Науково-виробничий журнал "Держава та регіони". Серія "Право". – 2007 р. – № 4. – С. 121–126.

8. Осетинський А. Порівняльно-правовий аналіз функцій касаційної інстанції в судових системах країн романо-германської системи права та

перспективи розвитку касації в господарському судочинстві України // Право України. – 2004. – № 5. – С. 23–28. Російская юстиция. – 1997. – № 10 – С. 2–4.

9. Судова практика Європейського суду з прав людини. Рішення щодо України / Відп. ред. В.В. Лутковська. – К.: Праксіс, 2005. – 480 с.

10. Лужанський А.В. Межі розгляду цивільних справ судом касаційної інстанції в контексті співвідношення принципів диспозитивності та законності судочинства // Науково-практичний юридичний журнал “Судова практика”.- 2007. – № 12(24). – С. 2–11.

Тема № 5. Порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції

Самостійна робота - 6

Донедавна в Україні функцію касаційного оскарження здійснювали паралельно Верховний Суд України та вищі спеціалізовані суди. Запровадження законодавцем своєрідної процесуальної надбудови у вигляді різновидів касаційного провадження сприймалося нами як неконституційне «клонування» самої касаційної функції судочинства. До того ж це призвело до нівелювання норм Конституції України, оскільки винятковий, виключний і повторний касаційний порядок перегляду рішень суду очевидно виходили за межі касаційного оскарження, правова природа якого в силу конституційного закріплення визначена найвищою та єдиною судовою функцією.

Поспішне формування інститутів касаційного провадження в цивільному судочинстві України та прийняття інших нових законодавчих процесуальних рішень призвело до суперечностей у застосуванні процесуальних норм у практичній діяльності цивільних судів, що не сприяє належному захисту прав та законних інтересів як фізичних, так і, в певних випадках, юридичних осіб. У зв'язку з цим важко переоцінити значення наукових досліджень, у тому числі монографічних. Однак, на жаль, нині майже відсутні монографічні праці, присвячені інституту касаційного провадження. Ці питання досліджувалися переважно у науково-навчальній літературі та в окремих журнальних статтях в контексті загальних проблем

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Ноцький О. Роз'яснення та постанови судів касаційної інстанції: ліки чи плацебо? / О. Ноцький // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 7-8.

2. Сердюк В. В. Проблемні питання касаційного провадження у Верховному Суді України / В. В. Сердюк // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 403-418.

3. Гусаров К. В. До питання визначення суду касаційної інстанції у цивільному судочинстві / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2008. - № 3. - С. 82-86.

4. Котович І. О. Касаційне провадження як додаткова гарантія судового захисту прав особи / І. О. Котович // Європейські перспективи. - 2013. - № 4. - С. 84-88.

5. Яковлев С. Ю. Касаційне оскарження судових рішень і ухвал прокурором у цивільному судочинстві / С. Ю. Яковлев // Право і Безпека. - 2012. - № 4. - С. 303-308.

6. Заяць Н. Я. Практика реалізації касаційною інстанцією повноважень за наслідками попереднього розгляду цивільної справи / Н. Я. Заяць // Часопис Академії адвокатури України. - 2014. - № 1. - С. 51-57.

Тестові завдання:

1. Протягом якого терміну можуть бути подані касаційна скарга на рішення суду?

- 1) протягом п'яти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 2) протягом десяти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 3) протягом двадцяти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 4) протягом місяця з дня прийняття рішення судом .

2. Ухвала суду касаційної інстанції, винесене за приватною скаргою, набирає законної сили?

- 1) з дня його винесення;
- 2) після закінчення п'яти днів;
- 3) після закінчення десяти днів;
- 4) після закінчення місяця.

Задачі

1. У липні 2009 р. Самсонов В.П. звернувся до суду з позовом до Воронова В.К. про відшкодування моральної шкоди.

Обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що відповідач 25 травня 2009 р. звернувся до Київського райвідділу міліції у Харківській обл. з безпідставною заявою, в якій звинуватив позивача у нанесенні йому тілесних ушкоджень, яких той йому не спричиняв. У результаті розгляду цієї заяви в порушенні кримінальної справи проти Самсонова було відмовлено, оскільки посилення відповідача нічим не були підтверджені. Позивач указав, що зазначеними діями відповідач Воронов завдав йому моральної шкоди, викликав неприємні відчуття, він страждав, нервував, змарнував свій час, даючи пояснення працівникам міліції. Зважаючи на наведене, позивач просив стягнути з відповідача моральну шкоду в розмірі 5000 грн.

При розгляді справи у судовому засіданні в суді першої інстанції позивач свої вимоги підтримав, відповідач проти позову заперечував, посиляючись на те, що моральної шкоди Самсонову не завдавав, адже той його

дійсно побив, а постанова органів міліції, куди він на законних підставах звернувся за розслідуванням події, є незаконною і він її оскаржив.

Рішення міського суду Київського р-ну м. Харкова позов задоволено частково. Суд стягнув на користь Самсонова з Воронова 2000 грн для відшкодування моральної шкоди і 81 грн судових витрат.

апеляційній скарзі Воронов просив рішення суду першої інстанції скасувати і провадження у справі закрити, посилаючись на те, що судом порушені норми матеріального і процесуального права та неповно з'ясовані обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Так, суд не звернув уваги на те, що Воронов на законних підставах звернувся до органів міліції для розслідування складу злочину, який вчинив Самсонов, оскільки це право передбачене нормами КПК України; останній не довів факту завдання йому моральної шкоди його діями, а отже, не довів підстав для встановлення розміру її відшкодування.

Воронов вважає, що суду треба було посилатися на ст. 297 ЦК України, а не на ст. 1167 ЦК України, яку застосував суд. Рішення суду, на його думку, є незаконним, необґрунтованим, а також немотивованим, неясним, неповним та нечітким.

Поясніть, яким чином можна усунути недоліки рішення, вказані відповідачем. Які підстави та порядок здійснення права на апеляційне оскарження рішення?

2. Виробниче будівельно-монтажне об'єднання “Укр-енергобуд” пред'явило позов до Центрального райвиконкому м. Одеси про визнання недійсним його рішення про реєстрацію статуту орендного підприємства “Залізничний цех”, посилаючись на те, що це підприємство є структурним підрозділом об'єднання і не може бути самостійним підприємством. До цього позову приєдналось виробниче енергетичне об'єднання “Одесаенерго”, яке просило також визнати недійсним статутні документи “Залізничного цеху”.

Ухвалою судової колегії судової палати з цивільних справ Одеського апеляційного суду провадження у справі закрито.

У касаційній скарзі “Укренергобуд” і “Одесаенерго” просять скасувати ухвалу суду і справу направити на новий розгляд.

Чи підлягає задоволенню касаційна скарга? Визначте поняття та види юрисдикції загальних судів. Які справи відпо-відно до чинного цивільного процесуального законодавства

Література:

1. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

2. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

3. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред.. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

4. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
5. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
6. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
7. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.
8. Луспеник Д., Сакара Н. Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) // Право України. - 2008. - №7. - С. 99-107
9. Лесницкая Л.Ф. Некоторые проблемы пересмотра судебных постановлений в суде общей юрисдикции // Проблемные вопросы гражданского и арбитражного процессов / Под ред. Л.Ф. Лесницкой, М.А. Рожковой. – М.: Статут, 2008. – С. 360-378.
11. Луспеник Д.Д. Застосування новел ЦК і ЦПК України в судовій практиці. – Х.: Харків юрид., 2005. – 432 с.
12. Песков В. Пересмотру – «правовую определенность». О необходимости ограничения прав истца при новом рассмотрении дела в хозяйственном процессе // Юрид. практика. – 2007. – № 48. – С. 21.
13. Томина А.П. Некоторые аспекты реализации принципа состязательности в кассационной и надзорной инстанциях по ГПК РФ // Актуальные проблемы российского права: Сб. науч. тр. / Отв. ред. И.М. Мацкевич. – Вып. 1. – М.: ООО «Полиграф ОПТ», 2005. – С. 203-210.

Тема № 6. Повноваження суду касаційної та апеляційної інстанцій

Самостійна робота - 6

Цивільне процесуальне законодавство визначає повноваження апеляційного суду, для правильної характеристики яких необхідно дослідити правову природу та зміст вказаних повноважень.

Результатом діяльності суду апеляційної та касаційної інстанції та оцінки його ефективності є правильне визначення висновку щодо законності (обґрунтованості) рішення суду першої інстанції, що оскаржується. Суд апеляційної інстанції здійснює судовий контроль по відношенню до місцевого суду. Виходячи з цього він має широке коло повноважень, які дозволяють запобігати порушенню законів й інших актів та нормалізувати діяльність

підконтрольних суб'єктів. Повноваження складаються не лише з прав апеляційного та касаційного суду. Повноваження судів контролюючих інстанцій необхідно трактувати ще як обов'язки з точки зору положення, що займають вищестоящі суди по відношенню до нижчих. Перші зобов'язані на підставі норм судоустрою та процесуальних перевіряти законність та обґрунтованість рішень судів першої інстанції та ухвалювати при цьому законні та обґрунтовані рішення.

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Трач О. М. Судовий наказ як об'єкт апеляційного оскарження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2012. - № 1. - С. 349-354.
2. Ломакіна О. А. Постанова суду апеляційної інстанції / О. А. Ломакіна // Наше право. - 2013. - № 1. - С. 127-130.
3. Батрин О. В. Доповнення та зміна апеляційної скарги у цивільному судочинстві України / О. В. Батрин // Університетські наукові записки. - 2013. - № 3. - С. 217-223.
4. Нежура В. А. Аналіз причин скасування судових рішень, ухвалених судами першої інстанції в 2013 році в апеляційному порядку [Електронний ресурс] / В. А. Нежура, Ф. Д. Гулієв // Судова апеляція. - 2014. - № 2. - С. 130-160.
5. Іванчулинець Д. В. Види апеляції у цивільному процесі за суб'єктами права на апеляцію / Д. В. Іванчулинець // Судова апеляція. - 2014. - № 3. - С. 69-75
6. Котубей І. І. Види підстав для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції / І. І. Котубей // Право і суспільство. - 2014. - № 6.1(2). - С. 337-342.

Тестові завдання:

1. Вкажіть ухвалу суду першої інстанції, яке може бути оскаржене самостійно, окремо від рішення суду?
  - 1) визначення про відкладення судового розгляду;
  - 2) визначення про відмову у виклику свідка;
  - 3) визначення про призначення справи до слухання;
  - 4) визначення про відновлення пропущеного процесуального строку.
2. У якій формі суди касаційної інстанції виносять своє рішення?
  - 1) у формі рішення;
  - 2) у формі ухвали;
  - 3) у формі постанови.

Задачі

1. У районному суді розглядалася справа за позовом рай-виконкому до Тищенка про виселення. Судді, у провадженні якого знаходилися справа, зателефонував голова апеляційного суду і довів до його відома, що, на думку

представника позивача, справа розглядається з порушенням чинного законодавства. Представник позивача подав на прийомі у голови апеляційного суду витяги з матеріалів справи, які засвідчували порушення суддею, у провадженні якого знаходилися справа, чинного за-конодавства. Крім того, у телефонній розмові голова апеляцій-ного суду висловив думку про те, як повинна розглядатися справа, а також про те, що позов підлягає задоволенню.

Суддя постановив судове рішення, яким задовольнив позов райвиконкому до Тищенка про виселення.

Тищенко подав апеляційну скаргу до апеляційного суду і мотивував її тим, що до судді, який розглядав справу в першій інстанції, було застосовано позапроцесуальний вплив з боку го-лови вищестоящего суду.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга Тищенка?

2. ТОВ звернулося до суду з позовом до Голикова про відшкодування 6000 грн матеріальної шкоди та 3000 грн моральної. Позов обґрунтований тим, що Голиков, керуючи автомобілем “Тойота”, при здійсненні розвороту виїхав на смугу зустрічного руху, перешкодивши рух автомобіля “Пежо” під керуванням водія ТОВ, унаслідок чого сталася дорожньо-транспортна пригода та було пошкоджено належний позивачу транспортний засіб. Голиков за порушення Правил дорожнього руху України судом був притягнутий до адміністративної відповідальності.

Рішенням районного суду позов задоволений у повному обсязі.

Апеляційний суд частково задовольнив апеляційну скаргу Голикова: рішення суду в частині задоволення позову ТОВ про відшкодування моральної (немайнової) шкоди змінив і відмовив у задоволенні позову в цій частині; в іншій частині рішення суду залишив без змін.

Судова колегія обґрунтувала своє рішення тим, що Голиков є винним в ДТП, бо має місце преюдиціальна постанова суду про притягнення його до адміністративної відповідальності, тому доведенню підлягав лише розмір шкоди. Розмір матеріальної шкоди підтверджений документально. Щодо моральної шкоди, то судова колегія вказала на те, що районний суд не встановив обставин на підтвердження спричинення ТОВ утрат немайнового характеру, які могли бути визнані моральною шкодою і таких доказів позивач суду не надав.

Чи правильно застосовані повноваження апеляційного суду? Який порядок ухвалення та проголошення рішення судом апеляційної інстанції?

Література:

1. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

2. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

3. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.
4. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
5. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитоновна [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
6. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
7. Гаврік Р. О. Законна сила судових рішень судів апеляційної та касаційної інстанції у
8. Трач О. М. Підготовча частина засідання суду апеляційної інстанції / О. М. Трач // Збірн. наук. пр. Міжн. наук. конф. студентів та аспірантів "Актуальні проблеми правознавства очима молодих вчених". — Хмельницький : Львівська політехніка, 2002. — С. 268-269.
9. Трач О. М. Деякі аспекти порушення та вирішення клопотань в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Молодь в юридичній науці : Збірн. тез доп. Перших Всеукраїнських осінніх юридичних читань студентів та аспірантів (10-11 листопада 2002 р.). — Хмельницький : ХІУП, 2002. — С. 126-128.
10. Трач О. М. Апеляція — повторний розгляд справи чи перевірка рішень, ухвал суду першої інстанції? / О. М. Трач // Матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф. "Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні" (13-14 лютого 2003 р.). — Львів : Юрид. фак-тет Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2003. — С. 308-309.
11. Хрусталь В. Кассация в гражданском судопроизводстве: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Тбилис. гос. ун-т, 2004. — 96 с.
12. Шевчук П. Касаційне оскарження судових рішень у цивільних справах // Уряд. кур'єр. — № 92. — С. 16.
13. Гузь Л. Е. Апелляционное и кассационное производство. Теория, проблемы и практика применения судами первой, апелляционной и кассационной инстанций / Гузь Л. Е. — Х. : Медиа-группа «Харьков юридический», 2003. — 248 с.
14. Луспенник Д. Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) / Д. Луспенник, Н. Сакара // Право України. — 2008. — № 7. — С. 99–107.
15. Сердюк В. Право на оскарження судового рішення в аспекті розгляду справ Верховним судом України / В. Сердюк // Юридична Україна. — 2006. — № 8. — С. 84–90.
16. Шевчук П. І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень : наук.-практ. коментар / Шевчук П. І. — К. : МАУП, 2002. — 92 с.

Тема № 7. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в господарському процесі

Самостійна робота – 6

Апеляційне оскарження рішень господарських судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів господарського суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в апеляційній інстанції, їхні повноваження, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Цихоня Д. Право апеляційного оскарження судових рішень особами, які не брали участі у справі / Д. Цихоня // Юридичний вісник. - 2013. - № 1. - С. 160-167.

2. Трач О. М. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду судового наказу / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2013. - № 4. - С. 151-160.

3. Дем'янова О. В. Заява про апеляційне оскарження: окремі питання правового регулювання / О. В. Дем'янова // Університетські наукові записки. - 2005. - № 4. - С. 114-116.

4. Теремецький В. І. Порядок і строк апеляційного оскарження судового рішення у цивільному процесі України / В. І. Теремецький, О. В. Батрин // Право і Безпека. - 2013. - № 2. - С. 189-194.

5. Трач О. М. Дебати в суді апеляційної інстанції: окремі аспекти / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 85-91.

ТЕСТИ

1. Право подати апеляційну скаргу має:

- 1) позивач;
- 2) відповідач;
- 3) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- 4) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору;
- 5) прокурор.

2. *Апеляційна скарга подається через:*
- 1) будь-який місцевий господарський суд;
  - 2) місцевий господарський суд, який розглянув справу;
  - 3) будь-який апеляційний господарський суд;
  - 4) апеляційний господарський суд, повноваження якого поширюються на відповідну територію;
  - 5) Верховний Суд.

3. *Строк подання апеляційної скарги:*

- 1) п'ять днів;
- 2) десять днів;
- 3) один місяць;
- 4) два місяці;
- 5) тридцять днів.

4. *Відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги можливе з дня прийняття рішення місцевим господарським судом протягом:*

- 1) п'яти днів;
- 2) десяти днів;
- 3) одного місяця;
- 4) двох місяців;
- 5) трьох місяців.

5. *Апеляційний господарський суд у процесі перегляду справи:*

- 1) зв'язаний доводами апеляційної скарги(подання);
- 2) не зв'язаний доводами апеляційної скарги(подання) ;
- 3) приймає і розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 4) не приймає і не розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 5) перевіряє законність та обґрунтованість рішення місцевого господарського суду в оскарженій частині.

Література:

1. Беляневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України (із змінами і доповненнями станом на 22 вересня 2005 року) : наук.-практ. коментар / В. Е. Беляневич. - К. : Юстініан, 2006. - 672 с.
2. Гаврилiшин А.П. Господарсько-процесуальне право : практикум / А. П. Гаврилiшин, В. П. Козирева ; Національний авіаційний ун-т. - К. : НАУ, 2004. - 147 с.
3. Горевий В.І. Господарський процес. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Горевий [и др.]. - Суми : Університетська книга, 2010. - 283 с.

4. Господарське процесуальне право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Костюк [та ін.] ; заг. ред. В. Л. Костюк ; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". - К. : Ін Юре, 2009. - 223 с.
5. Господарське процесуальне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Д. Чернадчук [и др.] ; заг. ред. В. Д. Чернадчук ; Національний банк України. Українська академія банківської справи. Юридичний факультет. - Суми : Університетська книга, 2006. - 331 с.
6. Господарський процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / Д. М. Притика [та ін.]. - 2. вид., виправ. та доп. - Х. : Консум, 2002. - 320 с.
7. Господарський процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами / уклад. В. Е. Беляєвич. - К. : Юстініан, 2010. - 543 с.
8. Григор'єва В.В. Законна сила рішення господарського суду / В.В. Григор'єва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право: зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородський нац. ун-т МОН України, 2007. – Вип. 8. – С. 242-245.
9. Григор'єва В. Рішення суду як зовнішня форма виразу судження суду / В. Григор'єва // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 12. – С. 142-143.
10. Довганчук С. М. Про останні законодавчі зміни щодо підвідомчості справ третейським судам / С. М. Довганчук // Вісник адвокатури України. – 2009. - №3(16). – С. 96-103.
11. Степанова Т. Особливості класифікації доказів у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. - 2001.- № 11.- С. 13-15.
12. Степанова Т.В. Деякі проблеми здійснення експертизи в господарському процесі // Вісник господарського судочинства. - 2001.- № 3.- С. 212-216.
13. Степанова Т.В. Поняття і значення належності судових доказів у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. - 2002.- № 1.- С. 17-19.

Тема № 8. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в адміністративному процесі

Самостійна робота – 12

Апеляційне оскарження рішень адміністративних судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів адміністративного суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в апеляційній інстанції, їхні повноваження, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Ноцький О. Роз'яснення та постанови судів касаційної інстанції: ліки чи плацебо? / О. Ноцький // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 7-8.

2. Сердюк В. В. Проблемні питання касаційного провадження у Верховному Суді України / В. В. Сердюк // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 403-418.

3. Гусаров К. В. До питання визначення суду касаційної інстанції у цивільному судочинстві / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2008. - № 3. - С. 82-86.

4. Котович І. О. Касаційне провадження як додаткова гарантія судового захисту прав особи / І. О. Котович // Європейські перспективи. - 2013. - № 4. - С. 84-88.

5. Яковлев С. Ю. Касаційне оскарження судових рішень і ухвал прокурором у цивільному судочинстві / С. Ю. Яковлев // Право і Безпека. - 2012. - № 4. - С. 303-308.

6. Заяць Н. Я. Практика реалізації касаційною інстанцією повноважень за наслідками попереднього розгляду цивільної справи / Н. Я. Заяць // Часопис Академії адвокатури України. - 2014. - № 1. - С. 51-57.

ТЕСТИ

1. *Право подати апеляційну скаргу має:*

- 1) позивач;
- 2) відповідач;

- 3) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- 4) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору;
- 5) прокурор.

2. Апеляційна скарга подається через:

- 1) будь-який місцевий адміністративний суд;
- 2) місцевий адміністративний суд, який розглянув справу;
- 3) будь-який апеляційний адміністративний суд;
- 4) апеляційний адміністративний суд, повноваження якого поширюються на відповідну територію;
- 5) Верховний Суд.

3. Строк подання апеляційної скарги:

- 1) п'ять днів;
- 2) десять днів;
- 3) один місяць;
- 4) два місяці;
- 5) тридцять днів.

4. Відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги можливе з дня прийняття рішення місцевим адміністративним судом протягом:

- 1) п'яти днів;
- 2) десяти днів;
- 3) одного місяця;
- 4) двох місяців;
- 5) трьох місяців.

5. Апеляційний адміністративний суд у процесі перегляду справи:

- 1) зв'язаний доводами апеляційної скарги;
- 2) не зв'язаний доводами апеляційної скарги;
- 3) приймає і розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 4) не приймає і не розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 5) перевіряє законність та обґрунтованість рішення місцевого адміністративного суду в оскарженій частині.

Тема № 9. Інститут апеляційного та касаційного провадження за кордоном

Самостійна робота - 6

Початком вивчення доступності правосуддя в контексті функції перегляду і контролю в системі цивільної юрисдикції те положення, що доступність правосуддя як об'єкт наукових досліджень виник у Європі в 60-х рр. ХХ ст. з метою зробити судовий захист ефективнішим.

Європейські стандарти здійснення правосуддя передбачають, що в принципі повинна існувати можливість контролю за будь-яким рішенням нижче стоячого суду («суд першої інстанції») з боку вищестоящего суду («суд другої інстанції»).

Якщо буде визнано доцільним передбачити виключення з цього принципу, то будь-які такі виключення мають бути засновані на законі і відповідати загальним принципам справедливості. Сторонам повинна надаватися інформація про їх право на оскарження і про те, яким чином це право здійснювати, зокрема, про строки, в які слід подавати скаргу.

Здійснити аналіз наукових статей:

1. Бондаренко Н. Л. До питання про виникнення і розвиток інституту апеляції в зарубіжних країнах / Н. Л. Бондаренко // Університетські наукові записки. - 2005. - № 3. - С. 85-92.

2. Згама А. О. Повноваження судових органів апеляційної інстанції в зарубіжних країнах / А. О. Згама // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 61. - С. 568-575.

3. Трач О. М. Ознаки національних моделей апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2011. - № 1. - С. 110-115.

4. Дидич О. Ю. Щодо реалізації принципу змагальності в апеляційному провадженні / О. Ю. Дидич // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 64. - С. 531-537.

5. Іліопол І. М. Правова природа інституту апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції / І. М. Іліопол // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 58. - С. 388-392.

Тестові завдання:

1. Впродовж якого строку прокурор вправі оскаржити рішення апеляційного суду в касаційному порядку.

А. Одного місяця з дня проголошення рішення місцевого суду.

Б. Двадцяти днів з дня проголошення рішенням апеляційним судом.

В. Трьох місяців з дня виявлення порушень закону судом апеляційної інстанції.

Г. Шістнадцяти днів з дня проголошення рішення суду апеляційної інстанції.

2. Сутність якого принципу відображає положення ЦПК щодо розгляду цивільних справ судами в межах заявлених сторонами вимог і на підставі поданих ними доказів?

А. Змагальності.

Б. Законності.

В. Рівності.

Г. Диспозитивності.

3. Вкажіть, які з наведених положень, що стосуються дослідження доказів апеляційним судом є правильними?

А. Апеляційний суд досліджує нові докази, які були досліджені судом I інстанції з порушенням встановленого порядку.

Б. Апеляційним судом досліджуються тільки нові докази, неподання яких до суду I інстанції було зумовлено поважними причинами.

В. Апеляційним судом досліджуються усі нові докази, не досліджені судом I інстанції.

Г. Апеляційним судом досліджуються нові докази незалежно від причини неподання їх до суду I інстанції.

Задачі

У червні 2009 р. Ю. звернулася до суду із позовом до редакції суспільно-політичної газети “Златокрай” про захист честі, гідності, репутації народного депутата України та відшкодування моральної шкоди, мотивуючи позовні вимоги тим, що в названій газеті було опубліковано відкритий лист громадянина Ж., в якому автор просив народного депутата України Ю. роз’яснити деякі питання щодо підвищення розміру пенсійного забезпечення. Позивачка надала редакції для опублікування письмову відповідь на зазначений лист, проте замість цієї відповіді відповідач опублікував лише її короткий огляд у статті “Депутати не винні”. Посилаючись на те, що опублікування цієї статті порочить її гідність як народного депутата України, оскільки може створити у читачів враження, що вона нехтує зверненням своїх виборців і не дає на їхні запитання обґрунтованих відповідей, позивачка просила суд задовольнити заявлені нею вимоги.

Рішенням Золотоніського міського суду, залишеним без зміни судом апеляційної інстанції, позов задоволено: редакцію газети зобов’язано опублікувати відкриту відповідь Ю.; на користь позивачки з відповідача стягнуто 600 грн моральної шкоди. Окремо суд зазначив, що дії редакції газети є незаконними та аргументував свою позицію посиланням на норму Закону України від 17 листопада 1992 р. “Про статус народного депутата України” (ч.1

ст.30), яка визнана такою, що не відповідає Конституції України, Рішенням Конституційного Суду України від 10 травня 2000 р. № 8-рп/2000.

У касаційній скарзі редакція газети просить скасувати судові рішення і повернути справу на новий розгляд до суду першої інстанції, посилаючись на невідповідність висновків суду чинному законодавству та необґрунтованість судового рішення. У касаційній скарзі зазначалось, що суд не застосував закон, який підлягав застосуванню в даних спірних правовідносинах.

Чи правильно визначені в касаційній скарзі підстави для касаційного перегляду справи? Складіть ухвалу касаційного суду про відкриття касаційного провадження. Чи є підстави у даній справі для скасування судових рішень і повернення справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

2. Ухвалою районного суду в порядку забезпечення позову Павлова до Власенко про відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, накладено арешт на автомобіль відповідачки. Остання подала апеляційну скаргу на сьомий день після постановлення ухвали і просила про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали, посилаючись на те, що ухвала була постановлена за її відсутності, й копію цієї ухвали суд, на порушення вимог ЦПК, їй негайно не направив, а вона довідалася про ухвалу два дні назад від державного виконавця при виконанні ухвали.

Як повинен вчинити апеляційний суд? Чи можливе оскарження вказаної ухвали одночасно з рішенням суду по суті спору? Якщо так, то за яких умов?

Література:

1. Овчаренко, О. М. Доступність правосуддя у контексті Європейської конвенції з прав людини [Текст] / О. М. Овчаренко // Право і безпека. – 2005. – № 4'5. – С. 37-42.

2. Рекомендация № R (95) 5 [Текст] : принятая Ком. министров 7 февр. 1995 г. на 528-м заседании зам. министров // Рос. юстиция. – 1997. – № 10. – С. 22-27

3. Приходько, И. А. Доступность правосудия в арбитражном и гражданском процессе: основные проблемы и пути их разрешения [Текст] / И. А. Приходько // Рос. ежегодник гражд. и арбитраж. процесса, 2004. – № 3. – С. 22–23.

4. Рекомендация № R (2000) 2 по пересмотру дел и возобновлению производства по делу на внутригосударственном уровне в связи с решениями Европейского Суда по правам человека [Текст] // Рос. юстиция. – 2001. – № 12. – С. 69.

5. Міжнародне право в документах [Текст] / за заг. ред. М. В. Буроменського. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 194.

6. Kodeks postępowania cywilnego. — Режим доступу: <http://www.prawnik.pl/kodeksy/kodeks-postepowania-cywilnego.htm>

7. Проверка судебных постановлений в гражданском процессе стран ЕС и СНГ / Под ред. Е.А. Борисовой. — М.: Норма, 2007. — С. 289.

8. Wrona-Kłoczko A. Odrębne postępowanie gospodarcze zniesione. — Режим доступу: <http://www.prawo.egospodarka.pl/80309,Odrębnepostepowanie-gospodarcze-niesione,1,82,1.html>

9. Zdanikowski P. Likwidacja postępowania w sprawach gospodarczych: liberalizacja procedury cywilnej?. — Режим доступу: <http://www.lawblog.pl/2011/09/17/likwidacja-postepowania-wsprawach-gospodarczych-liberalizacja-procedury-cywilnej/>

10. Зенькович Д.И. Международный коммерческий арбитраж в России и Польше: сравнительно-правовой анализ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2011. — 27 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема № 1. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження

Самостійна робота - 10

У науці цивільного процесуального права історія зародження апеляційного оскарження є малодослідженою. При аналізі наукових праць та історичних джерел виникають певні проблемні моменти. Наприклад, немає єдності думки серед науковців щодо визначення історичного періоду появи інституту апеляційного оскарження

Насьогодні в Україні триває активний процес здійснення судово-правової реформи, який, в цілому, відтворює процес інституалізації судової влади та правосуддя в державі. Головною метою зазначеного процесу є утворення дійсно незалежної судової влади, яка стане гарантом захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб. Прийняття у 2004 році Цивільного процесуального кодексу України стало передумовою вдосконалення судового захисту, приведення правосуддя в Україні до міжнародних стандартів та визначення подальшого напрямку судової реформи. В той же час, питання прогалин у праві (зокрема, щодо апеляційного та касаційного оскарження) не може бути зняте з порядку денного, адже передбачити законодавцем всі відносини, які потребують законодавчого регулювання об'єктивно не можливо.

Здійснити аналіз наукових статей:

7. Павелко В. О. Еволюція інституту апеляційного судочинства на українських землях від Київської Русі до середини ХІХ століття [Електронний ресурс] / В. О. Павелко // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 65. - С. 306-312

8. Бондаренко-Зелінська Н. Л. До питання про виникнення та розвиток інституту апеляції в Україні [Електронний ресурс] / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Університетські наукові записки. - 2007. - № 1. - С. 117-130.

9. Кройтор В. А. Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду [Електронний ресурс] / В. А. Кройтор // Право і Безпека. - 2009. - № 1. - С. 198-205.

10. Гусаров К. В. Підстави відмови у відкритті апеляційного та касаційного проваджень: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2012. - № 4. - С. 96-100.

11. Трач О. М. Ознаки апеляційного провадження у цивільному процесі України [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2011. - № 2. - С. 106-114.

12. Бобечко Н. Р. Неповнота судового розгляду як підстава для перевірки судових рішень в апеляційному порядку [Електронний ресурс] / Н. Р. Бобечко // Право і суспільство. - 2014. - № 6.2. - С. 142-157.

Тестові завдання:

1. Рішення суду набирають чинності:

- 1) з моменту оголошення його суддею;
- 2) з дня вручення його сторонам;
- 3) з дня порушення виконавчого провадження;
- 4) після закінчення десятиденного строку на апеляційне оскарження.

2. В який термін може бути подана апеляційна скарга?

- 1) протягом п'яти днів з дня прийняття рішення;
- 2) протягом десяти днів з дня прийняття рішення;
- 3) протягом двадцяти днів з дня прийняття рішення;
- 4) протягом тридцяти днів з дня прийняття рішення.

Задачі

1. Рішенням місцевого суду Московського р-ну м. Харкова Тимофєєву відмовлено в задоволенні позову до Фастової про визнання угоди купівлі-продажу квартири недійсною.

В апеляційній скарзі прокурор Московського р-ну м. Харкова просив Апеляційний суд Харківської обл. скасувати рішення місцевого суду, посилаючись на те, що Фастова, маючи на своєму утриманні малолітню дитину, квартиру продала без згоди органу опіки і піклування; угода купівлі-продажу квартири зареєстрована Харківською товарною біржею; на порушення вимог ст. 212 ЦПК України суд не врахував доводи позивача, колишнього чоловіка відповідачки і батька малолітньої дитини, про те, що Фастова зловживає спиртними напоями, тому внаслідок відчуження квартири дитина залишилася без житла.

Чи мав прокурор право звертатися до апеляційного суду? Чи змінилася б ситуація по справі, якщо б прокурор брав участь у судовому розгляді?

2. П. звернувся до суду з позовом до С. про визнання права власності на 3/4 будинку в с. Логачівці Харківського р-ну та визнання частково недійсним заповіту його дружини. Рішенням місцевого суду Харківського р-ну від 28 вересня 2009 р. позов задоволено частково: за П. та С. шляхом затвердження мирової угоди визнано право власності на 1/2 будинку за кожним. Свідectво про право на спадщину за заповітом визнане частково недійсним. При цьому

підставою для задоволення позову суд визнав досягнуту сторонами мирову угоду.

П. звернувся до апеляційного суду Харківської обл. з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції, посиляючись на порушення судом норм процесуального права. Розглянувши апеляційну скаргу, апеляційний суд Харківської обл. постановив ухвалу про відмову в задоволенні апеляційної скарги та залишенні рішення суду першої інстанції без змін.

У січні 2011 р. П. подав касаційну скаргу до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ на рішення суду першої інстанції та ухвалу суду апеляційної інстанції. У своїй касаційній скарзі П. просив суд скасувати зазначені судові рішення та передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції. Судова палата у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що порушення судом норм процесуального права призвело до неправильного вирішення справи, а помилку, допущену судом першої інстанції, не було виправлено судом вищестоящої інстанції.

Визначте, які норми процесуального права порушені судом першої інстанції? Які повноваження мають суд апеляційної та касаційної інстанції щодо оскаржуваних рішень? Чи є підстави для передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

Література:

17. Рішення Конституційного Суду України від 08.07.2010 року № 18-рп/2010 у справі за конституційним зверненням громадянина Слободянюка Івана Івановича щодо офіційного тлумачення положення пункту 12 частини 1 статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини 3 статті 129 Конституції України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 54. – С. 155.

18. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

19. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

20. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред.. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

21. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

22. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

23. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.

24. Гаврік Р. О. Законна сила судових рішень судів апеляційної та касаційної інстанції у цивільних справах // Цивільне право та цивільний процес: актуальні питання. – 2010. - №9. – С. 81 – 84.

25. Гусаров К. Апелляционное производство в судах гражданской юрисдикции // Підприємництво, господарство і право.- 2003. - №7. - С. 37-40

26. Трач О. М. Пояснення в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 40. — С. 277-282.

27. Трач О. М. Направлення справи на новий розгляд як спеціальна ознака апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2007. — № 4 (24). — С. 154-159.

28. Коліушко І, Куйбіда Р. Новий закон про судоустрій: швидке і неякісне правосуддя від розумних, але залежних суддів [Електронний ресурс] / І. Коліушко, Р. Куйбіда // Українська правда: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/07/15/5222168/> 4. Куйбіда Р. О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: Монографія / Р. О. Куйбіда.– К.: Атіка, 2004.– 288 с.

29. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / за заг. ред. П.І. Шевчука. – К. : Ін Юре, 2002. – 416 с.

30. Чернушенко Є. А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03. — Одеса, 2004. — 22 с.

31. Чуйков В. Н. Частное определение в гражданском судопроизводстве / В. Н. Чуйков. – М., 1974. – 120 с.

32. Ємельянова І. Апеляційний і касаційний перегляд судових рішень в цивільному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти / І. Ємельянова // Право України. – 2004. – № 2. – С. 16–21.

Тема № 2. Правова природа апеляційного провадження в цивільному процесі та право на апеляційне оскарження

Самостійна робота - 8

Ефективність апеляційного перегляду рішень і ухвал суду першої інстанції визначається рухом цивільної справи в суді апеляційної інстанції та роллю апеляційного суду в дотриманні принципів верховенства права та законності при здійсненні правосуддя. Будь-які процесуальні дії суду апеляційної інстанції відбуваються в межах цивільної процесуальної форми, яка трактується в правовій літературі як певний порядок здійснення правосуддя в цивільних справах.

Сутність прояву цивільної процесуальної форми в апеляційному провадженні полягає в детальній та жорсткій регламентації процесуальної діяльності суду й інших учасників процесу, по-перше, з точки зору конкретного змісту цієї діяльності (іншими словами, що можуть та чого не можуть робити в процесі його учасники); по-друге, з точки зору логічної послідовності процесуальних дій; по-третє, з точки зору місця та часу їх здійснення.

Здійснити аналіз наукових статей:

6. Герасимчук О. П. Реалізація прав потерпілого на стадії апеляційного провадження [Електронний ресурс] / О. П. Герасимчук // Адвокат. - 2010. - № 11. - С. 19-21.

7. Зражевська Н. О. Провадження з підготовки цивільної справи до розгляду в судах апеляційної та касаційної інстанцій [Електронний ресурс] / Н. О. Зражевська // Науковий вісник публічного та приватного права. - 2015. - Вип. 2. - С. 29-35.

8. Бородін М. М. Інститут апеляційного перегляду рішень у цивільних справах: сучасний стан, перспективи розвитку та вдосконалення [Електронний ресурс] / М. М. Бородін // Вісник Верховного Суду України. - 2012. - № 5. - С. 43-47.

9. Коротун В. М. Функції апеляційного суду через призму понятійного апарату [Електронний ресурс] / В. М. Коротун // Адвокат. - 2012. - № 8. - С. 35 - 37.

10. Коваль В. М. Розвиток системи апеляційних судів України [Електронний ресурс] / В. М. Коваль // Актуальні проблеми держави і права. - 2003. - Вип. 21. - С. 194-198.

Тестові завдання:

1. У яких випадках апеляційна скарга повертається особі, яка подала скаргу?

1) у разі закінчення строку на оскарження, якщо скарга не містить прохання про поновлення строку або в його відновленні відмовлено;

- 2) у разі невідповідності скарги вимогам встановленим законодавством;
- 3) у разі несплати судового збору;
- 4) у разі подання протесту прокурором.

2. Протягом якого терміну ухвалу суду апеляційної інстанції, винесене за приватною скаргою, набирає законної сили?

- 1) з дня його винесення;
- 2) після закінчення п'яти днів;
- 3) після закінчення десяти днів;
- 4) після закінчення місяця.

Задачі

1. До місцевого суду Київського р-ну м. Харкова звернулося ВАТ КП “Харківські теплові мережі” з позовом до громадян Колосова С.П., Колосової О.В та Колосова П.В. про стягнення заборгованості за надані комунальні послуги в розмірі 2500 грн. Також позивач просив стягнути з відповідачів судові витрати. Місцевий суд, задовольняючи позов, у резолютивній частині рішення вказав: “Позов ВАТ КП «Харківські теплові мережі» задовольнити повністю. Стягнути з Колосова С.П та Колосова П. В. заборгованість за надані комунальні послуги в розмірі 2500 грн. Рішення може бути оскаржене в апеляційному порядку до судової палати з цивільних справ Апеляційного суду Харківської обл. шляхом подачі апеляційної скарги у 20-денний строк”.

Які помилки допущені судом у резолютивній частині рішення? Якими засобами можна виправити допущені недоліки судового рішення? Складіть рішення по даній справі.

Після смерті Романюк П.І. між її дітьми Романюк М.П., Романюк І.П. та Носовою С.П. виник спір про поділ спадкового майна: житлового будинку та предметів домашньої обстановки і побуту. Рішенням районного суду від 20 травня 2009 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду від 29 червня 2009 р., за кожним із спадкоємців визнано право власності на 1/3 частину спадкового майна. 17 січня 2010 р. Носова С.П. звернулася до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з новониявленими обставинами. У своїй заяві вона зазначила, що з нотаріальної контори отримала повідомлення про наявність заповіту, в якому вона визнається єдиною спадкоємицею.

Чи виникає в даному разі право на перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами? Чи подана заява у строк, передбачений законом? До якого суду треба звертатися заявниці?

2. Місцевим судом Дзержинського р-ну м. Харкова ухвалою було відмовлено позивачеві у відкритті провадження по справі з причини пред'явлення позову до структурного підрозділу юридичної особи. Суд в ухвалі посилався на те, що сторонами

цивільному процесі можуть бути тільки фізичні та юридичні особи. В апеляційній скарзі позивач просив ухвалу суду про відмову у відкритті

провадження по справі скасувати та позитивно вирішити питання про прийняття заяви до розгляду.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга? У чому різниця реалізації таких повноважень суду апеляційної інстанції, як зміна рішення суду першої інстанції та винесення нового рішення? Дайте характеристику суб'єктів права на апеляційне оскарження.

Література:

16. Дюкар Р. С. Актуальність внесення змін до чинного цивільного процесуального законодавства України // Часопис цивільного і кримінального судочинства. - № 1(4). – 2012. – С. 107 – 112.

17. Карнаух Т. М. Реформування інституту перегляду судових рішень у цивільних справах // Наукові записки НаУКМА. – Том 116. С. 77-81.

18. Трач О. М. Зміст ухвали суду апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 39. — С. 334-340.

19. Трач О. М. Пояснення в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2004. — Випуск 40. — С. 277-282.

20. Трач О. М. Направлення справи на новий розгляд як спеціальна ознака апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2007. — № 4 (24). — С. 154-159.

21. Орзіх М.П. Глобалізація доктрини прав людини і громадянина / М.П. Орзіх // Правова держава. - К.: Ін Юре. - 2008. - Вип. 9. - С. 22-31.

22. Руденко М.В. Питання апеляційного та касаційного провадження за новим процесуальним законодавством України / М.В. Руденко // Законодавство України: Науково-практичний коментар. - № 2. - 2010. - С. 120-121.

23. Шадура Д. М. Цивільна юрисдикція: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Д.М. Шадура; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 20 с.

Тема № 3. Порядок подання та розгляду справ у суді апеляційної інстанції

Самостійна робота - 8

Апеляційне оскарження рішень судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) порядок подачі апеляційної скарги і апеляційного подання; 2) підготовка апеляційного розгляду справи; 3) процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції

Здійснити аналіз наукових статей:

8. Цихоня Д. Право апеляційного оскарження судових рішень особами, які не брали участі у справі [Електронний ресурс] / Д. Цихоня // Юридичний вісник. - 2013. - № 1. - С. 160-167.

9. Трач О. М. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду судового наказу [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2013. - № 4. - С. 151-160.

10. Дем'янова О. В. Заява про апеляційне оскарження: окремі питання правового регулювання [Електронний ресурс] / О. В. Дем'янова // Університетські наукові записки. - 2005. - № 4. - С. 114-116.

11. Теремецький В. І. Порядок і строк апеляційного оскарження судового рішення у цивільному процесі України [Електронний ресурс] / В. І. Теремецький, О. В. Батрин // Право і Безпека. - 2013. - № 2. - С. 189-194.

12. Трач О. М. Дебати в суді апеляційної інстанції: окремі аспекти [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 85-91.

13. Трач О. М. Сутність та значення підготовчої частини засідання суду апеляційної інстанції [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 3-4. - С. 132-139.

14. Батрин О. В. Об'єкт і предмет апеляційного оскарження рішення в цивільній справі [Електронний ресурс] / О. В. Батрин // Південноукраїнський правничий часопис. - 2012. - № 4. - С. 85-88.

Тестові завдання:

1. Які повноваження апеляційного суду за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції?

А. Скасувати рішення суду першої інстанції і ухвалити нове рішення по суті позовних вимог.

Б. Скасувати рішення та направити справу на новий розгляд.

В. Визнати рішення суду першої інстанції нечинним і закрити провадження у справі.

Г. Повністю відхилити рішення суду першої інстанції і направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

2. Що таке цивільна процесуальна дієздатність?

А. Здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки у суді.

Б. Здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки.

В. Здатність бути учасником цивільних процесуальних правовідносин.

Г. Міра можливої і належної поведінки особи як учасника цивільних процесуальних правовідносин.

3. В якому випадку апеляційний суд ухвалює рішення?

А. Скасування ухвали і ухвалення рішення.

Б. Скасування рішення суду із закриттям провадження у справі.

В. Скасування рішення суду із залишенням заяви без розгляду.

Г. Зміни рішення.

Задачі

1. Косенко подав апеляційну скаргу на рішення Київського районного суду м. Харкова, за яким з нього стягнуто аліменти на користь Боженко. Суд апеляційної інстанції, встановивши, що судовий збір сплачений не в повному обсязі, залишив апеляційну скаргу без руху і надав заявникові строк для виправлення недоліків.

Чи правильні дії апеляційного суду?

2. До суду надійшла заява Мілютіна про видачу судового наказу за вимогою про стягнення нарахованої, але не виплаченої йому суми заробітної плати. Суддя відмовив Мілютіну в прийнятті заяви про видачу судового наказу у зв'язку з ненаданням ним документів, які підтверджують заявлені вимоги.

Чи правильно діяв суддя? Які підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу? Які документи Прокопов повинен був надати до суду? Як далі діяти Прокопову?

У результаті ДТП Бобров спричинив автомобілю Кра-снова шкоду в розмірі 5000 грн. Дорошенко звернувся з позовом про відшкодування матеріальної шкоди. Відповідач у судове засідання не з'явився, хоча був повідомлений належним чином, і про причини неявки не повідомив.

На прохання позивача суд виніс ухвалу про заочний розгляд справи. Позовні вимоги були задоволені в сумі 3000 грн. Позивач з таким рішенням не погодився і на наступний день після його отримання подав заяву про апеляційне оскарження рішення.

Через п'ятнадцять днів з дня проголошення рішення від відповідача надійшла заява про перегляд заочного рішення, в якій зазначалось, що відповідач проти позову заперечує і надав докази

обґрунтування своїх заперечень, а в судове засідання він не з'явився у зв'язку з тим, що був у відрядженні, про що надав довідку з місця роботи, але суд про це повідомити не мав змоги.

Суддя в прийнятті заяви відмовив, мотивуючи це тим, що відповідачем не сплачений судовий збір за заяву про перегляд заочного рішення і пропущений строк на подання такої заяви.

Дайте правову оцінку діям судді та сторін.

Література:

24. Рішення Конституційного Суду України від 27.01.2010 року № 3-рп/2010 у справі за конституційним зверненням громадянина Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини 1 статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку зі статтею 129 Конституції України (про апеляційне оскарження ухвал суду) // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 2. – С. 21.

25. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

26. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

27. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред.. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

28. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

29. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

30. Ярема А. Новели цивільного судочинства / А. Ярема, Г. Давиденко // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 10 (62). – С. 21 – 30.

Тема № 4. Правова природа касаційного провадження в цивільному процесі та право на касаційне оскарження

Самостійна робота - 10

Здійснювана в Україні судово-правова реформа започаткувала принципові зміни у процесуальному законодавстві України, які призвели до кардинальних змін у цивільному процесуальному праві. Серед цих змін особливе місце займає запровадження до Цивільного процесуального кодексу України інституту касаційного провадження.

Згідно з Законом України від 21 червня 2001 р. ЦПК України було доповнено новим розділом “Перегляд судових рішень у касаційному порядку”, в якому визначено загальні правові засади касаційного провадження у цивільному процесі. Реалізацію судової реформи було продовжено Законом України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р., згідно з яким було удосконалено систему судів, серед яких спочатку Верховний Суд України, а згодом Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ набув статусу касаційного суду.

Поступово інститут касаційного провадження в Україні став дієвим механізмом захисту прав учасників цивільних проваджень.

Здійснити аналіз наукових статей:

7. Глущенко С. В. Окремі питання касаційної перевірки судових рішень у цивільних справах [Електронний ресурс] / С. В. Глущенко // Вісник Академії адвокатури України. - 2009. - Число 3. - С. 91-95.

8. Мінченко Р. М. Особливості відкриття касаційного провадження та підготовки справи до судового розгляду в касаційній інстанції [Електронний ресурс] / Р. М. Мінченко // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 57. - С. 427-433.

9. Мінченко Р. М. Деякі питання касаційного провадження в цивільному судочинстві України [Електронний ресурс] / Р. М. Мінченко // Актуальні проблеми держави і права. - 2010. - Вип. 56. - С. 107-110.

10. Ахмач Г. М. Касаційне оскарження як гарантія захисту прав людини [Електронний ресурс] / Г. М. Ахмач // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 59. - С. 211-218

11. Сірий М. І. Касація — основна функція Верховного Суду України [Електронний ресурс] / М. І. Сірий // Вісник Верховного Суду України. - 2010. - № 4. - С. 29-34.

12. Луспеник Д. Д. Межі розгляду цивільної справи судом касаційної інстанції: деякі спірні питання [Електронний ресурс] / Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. - 2010. - № 9. - С. 27-33.

Тестові завдання:

1. Стадія касаційного оскарження починається:
  - 1) з моменту підготовки касаційної скарги;
  - 2) з моменту надходження до суду першої інстанції касаційної скарги;
  - 3) з моменту направлення справи до вищестоящего суду;
  - 4) з моменту надходження до суду останньої з скарг;
  - 5) з моменту надходження до вищестоящего суду справи з касаційними скаргами.

2. Суд касаційної інстанції, розглянувши справу, не має права:
  - 1) скасувати рішення суду першої інстанції повністю або частково і направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції;
  - 2) залишити рішення суду першої інстанції без зміни, а касаційну скаргу, подання без задоволення;
  - 3) скасувати рішення суду першої інстанції повністю або частково і припинити провадження у справі або залишити заяву без розгляду;
  - 4) залишити рішення без зміни і припинити провадження у справі.

Задачі

1. У вересні 2005 р. прокурор Подільського р-ну м. Києва звернувся до суду з позовом в інтересах Вітренко Р. до 4-ї державної нотаріальної контори, Ващенко А., Великого Л. про визнання договору дарування частини жилого будинку недійсним. У судовому засіданні прокурор подав заяву про закриття провадження у справі та відмову від позову, оскільки нотаріусом 4-ї державної нотаріальної контори м. Києва внесені відповідні зміни до договору дарування. Ухвалою судді Подільського районного суду м. Києва від 3 квітня 2006 р. провадження по справі за позовом прокурора було закрито у зв'язку з подачею прокурором заяви про закриття справи та відмову від позову.

В апеляційній скарзі Вітренко Р., не погоджуючись з та-ким судовим рішенням, просить його скасувати з посиланням на неправильне застосування норм процесуального права, а справу направити на новий розгляд.

Апеляційний суд встановив, що суд першої інстанції, розглядаючи справу, порушив вимоги процесуального закону, оскільки Вітренко Р., як особу, в інтересах якої подано позов, належним чином не було повідомлено про час і місце судового засідання, чим позбавив його можливості реалізувати свої процесуальні права, зокрема брати участь у судовому засіданні, на-дати свої доводи та клопотання тощо.

Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд? Чи по-винен прокурор, який подав позов, відмовитися від нього? Які наслідки має відмова прокурора від поданої ним позовної заяви?

2. У жовтні 2005 р. С. звернулася до суду з позовом до Голопристанського державного лісопромислового господарства,

якому просила стягнути з відповідача на її користь заборгованість по заробітній платі та середній заробіток за час затримки розрахунку при

звільнені, посилаючись на те, що 17 липня 2005 р. її за п. 1 ст. 36 КЗпП України звільнено з посади пожежника-охоронника Збурівського лісництва, однак відповідач не провів з нею розрахунку.

Справа судами розглядалась неодноразово.

Рішенням Голопристанського районного суду Херсонської обл. від 6 травня 2006 р. позов задоволено. Цим рішенням, яке набрало чинності і виконане в частині стягнення заборгованості по заробітній платі, позивачці поновлено строк звернення до суду за вирішенням спору про стягнення заборгованості, оскільки, на думку суду, цей строк (який складає 11 днів) пропущено з поважних причин.

Ухвалою апеляційного суду Херсонської обл. від 27 травня 2005 р. рішення в частині спору про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку скасовано.

Рішенням Голопристанського районного суду від 19 травня 2006 р. у задоволенні позову про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку відмовлено.

В апеляційній скарзі С. просить скасувати зазначене рішення, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права. Зокрема, відмовляючи у задоволенні заявлених вимог, суд виходив з того, що позивачка без поважних причин пропустила встановлений ст. 233 КЗпП України тримісячний строк звернення до суду за вирішенням спору.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга? Які факти входять, а які не входять до предмета доказування в даному випадку?

Література:

11. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

12. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

13. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

14. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

15. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

16. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.

17. Хавронюк М.І. Принцип спеціалізації судів та роль найвищих судів: порівняльно-правове дослідження // Науково-виробничий журнал "Держава та регіони". Серія "Право". – 2007 р. – № 4. – С. 121–126.

18. Осетинський А. Порівняльно-правовий аналіз функцій касаційної інстанції в судових системах країн романо-германської системи права та

перспективи розвитку касації в господарському судочинстві України // Право України. – 2004. – № 5. – С. 23–28. Російская юстиция. – 1997. – № 10 – С. 2–4.

19. Судова практика Європейського суду з прав людини. Рішення щодо України / Відп. ред. В.В. Лутковська. – К.: Праксіс, 2005. – 480 с.

20. Лужанський А.В. Межі розгляду цивільних справ судом касаційної інстанції в контексті співвідношення принципів диспозитивності та законності судочинства // Науково-практичний юридичний журнал “Судова практика”.- 2007. – № 12(24). – С. 2–11.

Тема № 5. Порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції

Самостійна робота - 8

Донедавна в Україні функцію касаційного оскарження здійснювали паралельно Верховний Суд України та вищі спеціалізовані суди. Запровадження законодавцем своєї процесуальної надбудови у вигляді різновидів касаційного провадження сприймалося нами як неконституційне «клонування» самої касаційної функції судочинства. До того ж це призвело до нівелювання норм Конституції України, оскільки винятковий, виключний і повторний касаційний порядок перегляду рішень суду очевидно виходили за межі касаційного оскарження, правова природа якого в силу конституційного закріплення визначена найвищою та єдиною судовою функцією.

Поспішне формування інститутів касаційного провадження в цивільному судочинстві України та прийняття інших нових законодавчих процесуальних рішень призвело до суперечностей у застосуванні процесуальних норм у практичній діяльності цивільних судів, що не сприяє належному захисту прав та законних інтересів як фізичних, так і, в певних випадках, юридичних осіб. У зв'язку з цим важко переоцінити значення наукових досліджень, у тому числі монографічних. Однак, на жаль, нині майже відсутні монографічні праці, присвячені інституту касаційного провадження. Ці питання досліджувалися переважно у науково-навчальній літературі та в окремих журнальних статтях в контексті загальних проблем

Здійснити аналіз наукових статей:

7. Ноцький О. Роз'яснення та постанови судів касаційної інстанції: ліки чи плацебо? [Електронний ресурс] / О. Ноцький // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 7-8.

8. Сердюк В. В. Проблемні питання касаційного провадження у Верховному Суді України [Електронний ресурс] / В. В. Сердюк // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 403-418.

9. Гусаров К. В. До питання визначення суду касаційної інстанції у цивільному судочинстві [Електронний ресурс] / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2008. - № 3. - С. 82-86.

10. Котович І. О. Касаційне провадження як додаткова гарантія судового захисту прав особи [Електронний ресурс] / І. О. Котович // Європейські перспективи. - 2013. - № 4. - С. 84-88.

11. Яковлев С. Ю. Касаційне оскарження судових рішень і ухвал прокурором у цивільному судочинстві [Електронний ресурс] / С. Ю. Яковлев // Право і Безпека. - 2012. - № 4. - С. 303-308.

12. Заяць Н. Я. Практика реалізації касаційною інстанцією повноважень за наслідками попереднього розгляду цивільної справи [Електронний ресурс] / Н. Я. Заяць // Часопис Академії адвокатури України. - 2014. - № 1. - С. 51-57.

Тестові завдання:

1. Протягом якого терміну можуть бути подані касаційна скарга на рішення суду?

- 1) протягом п'яти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 2) протягом десяти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 3) протягом двадцяти днів з дня прийняття рішення судом ;
- 4) протягом місяця з дня прийняття рішення судом .

2. Ухвала суду касаційної інстанції, винесене за приватною скаргою, набирає законної сили?

- 1) з дня його винесення;
- 2) після закінчення п'яти днів;
- 3) після закінчення десяти днів;
- 4) після закінчення місяця.

Задачі

1. У липні 2009 р. Самсонов В.П. звернувся до суду з позовом до Воронова В.К. про відшкодування моральної шкоди.

Обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що відповідач 25 травня 2009 р. звернувся до Київського райвідділу міліції у Харківській обл. з безпідставною заявою, в якій звинуватив позивача у нанесенні йому тілесних ушкоджень, яких той йому не спричиняв. У результаті розгляду цієї заяви в порушенні кримінальної справи проти Самсонова було відмовлено, оскільки посилення відповідача нічим не були підтверджені. Позивач указав, що зазначеними діями відповідач Воронов завдав йому моральної шкоди, викликав неприємні відчуття, він страждав, нервував, змарнував свій час, даючи пояснення працівникам міліції. Зважаючи на наведене, позивач просив стягнути з відповідача моральну шкоду в розмірі 5000 грн.

При розгляді справи у судовому засіданні в суді першої інстанції позивач свої вимоги підтримав, відповідач проти позову заперечував,

посилаючись на те, що моральної шкоди Самсонову не завдавав, адже той його дійсно побив, а постанова органів міліції, куди він на законних підставах звернувся за розслідуванням події, є незаконною і він її оскаржив.

Рішення міського суду Київського р-ну м. Харкова позов задоволено частково. Суд стягнув на користь Самсонова з Воронова 2000 грн для відшкодування моральної шкоди і 81 грн судових витрат.

апеляційній скарзі Воронов просив рішення суду першої інстанції скасувати і провадження у справі закрити, посилаючись на те, що судом порушені норми матеріального і процесуального права та неповно з'ясовані обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Так, суд не звернув уваги на те, що Воронов на законних підставах звернувся до органів міліції для розслідування складу злочину, який вчинив Самсонов, оскільки це право передбачене нормами КПК України; останній не довів факту завдання йому моральної шкоди його діями, а отже, не довів підстав для встановлення розміру її відшкодування.

Воронов вважає, що суду треба було посилатися на ст. 297 ЦК України, а не на ст. 1167 ЦК України, яку застосував суд. Рішення суду, на його думку, є незаконним, необгрунтованим, а також немотивованим, неясним, неповним та нечітким.

Поясніть, яким чином можна усунути недоліки рішення, вказані відповідачем. Які підстави та порядок здійснення права на апеляційне оскарження рішення?

2. Виробниче будівельно-монтажне об'єднання "Укр-енергобуд" пред'явило позов до Центрального райвиконкому м. Одеси про визнання недійсним його рішення про реєстрацію статуту орендного підприємства "Залізничний цех", посилаючись на те, що це підприємство є структурним підрозділом об'єднання і не може бути самостійним підприємством. До цього позову приєдналось виробниче енергетичне об'єднання "Одесаенерго", яке просило також визнати недійсним статутні документи "Залізничного цеху".

Ухвалою судової колегії судової палати з цивільних справ Одеського апеляційного суду провадження у справі закрито.

У касаційній скарзі "Укр-енергобуд" і "Одесаенерго" просять скасувати ухвалу суду і справу направити на новий розгляд.

Чи підлягає задоволенню касаційна скарга? Визначте поняття та види юрисдикції загальних судів. Які справи відпо-відно до чинного цивільного процесуального законодавства

Література:

14. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

15. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

16. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

17. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.

18. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитоновна [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

19. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.

20. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.

21. Луспенік Д., Сакара Н. Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) // Право України. - 2008. - №7. - С. 99-107

22. Лесницькая Л.Ф. Некоторые проблемы пересмотра судебных постановлений в суде общей

23. юрисдикции // Проблемные вопросы гражданского и арбитражного процессов / Под ред. Л.Ф. Лесницкой, М.А. Рожковой. – М.: Статут, 2008. – С. 360-378.

24. Луспенік Д.Д. Застосування новел ЦК і ЦПК України в судовій практиці. – Х.: Харків юрид., 2005. – 432 с.

25. Песков В. Пересмотру – «правовую определенность». О необходимости ограничения прав истца при новом рассмотрении дела в хозяйственном процессе // Юрид. практика. – 2007. – № 48. – С. 21.

26. Томина А.П. Некоторые аспекты реализации принципа состязательности в кассационной и надзорной инстанциях по ГПК РФ // Актуальные проблемы российского права: Сб. науч. тр. / Отв. ред. И.М. Мацкевич. – Вып. 1. – М.: ООО «Полиграф ОПТ», 2005. – С. 203-210.

Тема № 6. Повноваження суду касаційної та апеляційної інстанцій

Самостійна робота - 8

Цивільне процесуальне законодавство визначає повноваження апеляційного суду, для правильної характеристики яких необхідно дослідити правову природу та зміст вказаних повноважень.

Результатом діяльності суду апеляційної та касаційної інстанції та оцінки його ефективності є правильне визначення висновку щодо законності (обґрунтованості) рішення суду першої інстанції, що оскаржується. Суд

апеляційної інстанції здійснює судовий контроль по відношенню до місцевого суду. Виходячи з цього він має широке коло повноважень, які дозволяють запобігати порушенню законів й інших актів та нормалізувати діяльність підконтрольних суб'єктів. Повноваження складаються не лише з прав апеляційного та касаційного суду. Повноваження судів контролюючих інстанцій необхідно трактувати ще як обов'язки з точки зору положення, що займають вищестоящі суди по відношенню до нижчих. Перші зобов'язані на підставі норм судоустрою та процесуальних перевіряти законність та обґрунтованість рішень судів першої інстанції та ухвалювати при цьому законні та обґрунтовані рішення.

Здійснити аналіз наукових статей:

7. Трач О. М. Судовий наказ як об'єкт апеляційного оскарження [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2012. - № 1. - С. 349-354.

8. Ломакіна О. А. Постанова суду апеляційної інстанції [Електронний ресурс] / О. А. Ломакіна // Наше право. - 2013. - № 1. - С. 127-130.

9. Батрин О. В. Доповнення та зміна апеляційної скарги у цивільному судочинстві України [Електронний ресурс] / О. В. Батрин // Університетські наукові записки. - 2013. - № 3. - С. 217-223.

10. Нежура В. А. Аналіз причин скасування судових рішень, ухвалених судами першої інстанції в 2013 році в апеляційному порядку [Електронний ресурс] / В. А. Нежура, Ф. Д. Гулієв // Судова апеляція. - 2014. - № 2. - С. 130-160.

11. Іванчулинець Д. В. Види апеляції у цивільному процесі за суб'єктами права на апеляцію [Електронний ресурс] / Д. В. Іванчулинець // Судова апеляція. - 2014. - № 3. - С. 69-75

12. Котубей І. І. Види підстав для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції [Електронний ресурс] / І. І. Котубей // Право і суспільство. - 2014. - № 6.1(2). - С. 337-342.

Тестові завдання:

1. Вкажіть ухвалу суду першої інстанції, яке може бути оскаржене самостійно, окремо від рішення суду?

- 1) визначення про відкладення судового розгляду;
- 2) визначення про відмову у виклику свідка;
- 3) визначення про призначення справи до слухання;
- 4) визначення про відновлення пропущеного процесуального строку.

2. У якій формі суди касаційної інстанції виносять своє рішення?

- 1) у формі рішення;
- 2) у формі ухвали;
- 3) у формі постанови.

Задачі

1. У районному суді розглядалася справа за позовом рай-виконкому до Тищенка про виселення. Судді, у провадженні якого знаходилися справа, зателефонував голова апеляційного суду і довів до його відома, що, на думку представника позивача, справа розглядається з порушенням чинного законодавства. Представник позивача подав на прийомі у голови апеляційного суду витяги з матеріалів справи, які засвідчували порушення суддею, у провадженні якого знаходилися справа, чинного за-конодавства. Крім того, у телефонній розмові голова апеляцій-ного суду висловив думку про те, як повинна розглядатися справа, а також про те, що позов підлягає задоволенню.

Суддя постановив судове рішення, яким задовольнив позов райвиконкому до Тищенка про виселення.

Тищенко подав апеляційну скаргу до апеляційного суду і мотивував її тим, що до судді, який розглядав справу в першій інстанції, було застосовано позапроцесуальний вплив з боку го-лови вищестоящего суду.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга Тищенка?

2. ТОВ звернулося до суду з позовом до Голикова про відшкодування 6000 грн матеріальної шкоди та 3000 грн моральної. Позов обґрунтований тим, що Голиков, керуючи автомобілем “Тойота”, при здійсненні розвороту виїхав на смугу зустрічного руху, перешкодивши рух автомобіля “Пежо” під керуванням водія ТОВ, унаслідок чого сталася дорожньо-транспортна пригода та було пошкоджено належний позивачу транспортний засіб. Голиков за порушення Правил дорожнього руху України судом був притягнутий до адміністративної відповідальності.

Рішенням районного суду позов задоволений у повному обсязі.

Апеляційний суд частково задовольнив апеляційну скаргу Голикова: рішення суду в частині задоволення позову ТОВ про відшкодування моральної (немайнової) шкоди змінив і відмовив у задоволенні позову в цій частині; в іншій частині рішення суду залишив без змін.

Судова колегія обґрунтувала своє рішення тим, що Голиков є винним в ДТП, бо має місце преюдиціальна постанова суду про притягнення його до адміністративної відповідальності, тому доведенню підлягав лише розмір шкоди. Розмір матеріальної шкоди підтверджений документально. Щодо моральної шкоди, то судова колегія вказала на те, що районний суд не встановив обставин на підтвердження спричинення ТОВ утрат немайнового характеру, які могли бути визнані моральною шкодою і таких доказів позивач суду не надав.

Чи правильно застосовані повноваження апеляційного суду? Який порядок ухвалення та проголошення рішення судом апеляційної інстанції?

Література:

17. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством) [Текст] : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010 .

18. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.
19. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.
20. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
21. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитоновна [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
22. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
23. Гаврік Р. О. Законна сила судових рішень судів апеляційної та касаційної інстанції у
24. Трач О. М. Підготовча частина засідання суду апеляційної інстанції / О. М. Трач // Збірн. наук. пр. Міжн. наук. конф. студентів та аспірантів "Актуальні проблеми правознавства очима молодих вчених". — Хмельницький : Львівська політехніка, 2002. — С. 268-269.
25. Трач О. М. Деякі аспекти порушення та вирішення клопотань в суді апеляційної інстанції / О. М. Трач // Молодь в юридичній науці : Збірн. тез доп. Перших Всеукраїнських осінніх юридичних читань студентів та аспірантів (10-11 листопада 2002 р.). — Хмельницький : ХІУП, 2002. — С. 126-128.
26. Трач О. М. Апеляція — повторний розгляд справи чи перевірка рішень, ухвал суду першої інстанції? / О. М. Трач // Матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф. "Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні" (13-14 лютого 2003 р.). — Львів : Юрид. фак-тет Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2003. — С. 308-309.
27. Хрусталь В. Кассация в гражданском судопроизводстве: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Тбилис. гос. ун-т, 2004. – 96 с.
28. Шевчук П. Касаційне оскарження судових рішень у цивільних справах // Уряд. кур'єр. – № 92. – С. 16.
29. Гузь Л. Е. Апелляционное и кассационное производство. Теория, проблемы и практика применения судами первой, апелляционной и кассационной инстанций / Гузь Л. Е. – Х. : Медиа-группа «Харьков юридический», 2003. – 248 с.
30. Луспеник Д. Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) / Д. Луспеник, Н. Сакара // Право України. – 2008. – № 7. – С. 99–107.
31. Сердюк В. Право на оскарження судового рішення в аспекті розгляду справ Верховним судом України / В. Сердюк // Юридична Україна. – 2006. – № 8. – С. 84–90.
32. Шевчук П. І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень : наук.-практ. коментар / Шевчук П. І. – К. : МАУП, 2002. – 92 с.

Тема № 7. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в господарському процесі

Самостійна робота - 10

Апеляційне оскарження рішень господарських судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів господарського суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в апеляційній інстанції, їхні повноваження, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

Здійснити аналіз наукових статей:

6. Цихоня Д. Право апеляційного оскарження судових рішень особами, які не брали участі у справі [Електронний ресурс] / Д. Цихоня // Юридичний вісник. - 2013. - № 1. - С. 160-167.

7. Трач О. М. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду судового наказу [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2013. - № 4. - С. 151-160.

8. Дем'янова О. В. Заява про апеляційне оскарження: окремі питання правового регулювання [Електронний ресурс] / О. В. Дем'янова // Університетські наукові записки. - 2005. - № 4. - С. 114-116.

9. Теремецький В. І. Порядок і строк апеляційного оскарження судового рішення у цивільному процесі України [Електронний ресурс] / В. І. Теремецький, О. В. Батрин // Право і Безпека. - 2013. - № 2. - С. 189-194.

10. Трач О. М. Дебати в суді апеляційної інстанції: окремі аспекти [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 85-91.

ТЕСТИ

1. Право подати апеляційну скаргу має:

- 1) позивач;
- 2) відповідач;

- 3) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- 4) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору;
- 5) прокурор.

2. Апеляційна скарга подається через:

- 1) будь-який місцевий господарський суд;
- 2) місцевий господарський суд, який розглянув справу;
- 3) будь-який апеляційний господарський суд;
- 4) апеляційний господарський суд, повноваження якого поширюються на відповідну територію;
- 5) Верховний Суд.

3. Строк подання апеляційної скарги:

- 1) п'ять днів;
- 2) десять днів;
- 3) один місяць;
- 4) два місяці;
- 5) тридцять днів.

4. Відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги можливе з дня прийняття рішення місцевим господарським судом протягом:

- 1) п'яти днів;
- 2) десяти днів;
- 3) одного місяця;
- 4) двох місяців;
- 5) трьох місяців.

5. Апеляційний господарський суд у процесі перегляду справи:

- 1) зв'язаний доводами апеляційної скарги(подання);
- 2) не зв'язаний доводами апеляційної скарги(подання) ;
- 3) приймає і розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 4) не приймає і не розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 5) перевіряє законність та обґрунтованість рішення місцевого господарського суду в оскарженій частині.

Література:

- 14.** Беляневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України (із змінами і доповненнями станом на 22 вересня 2005 року) : наук.-практ. коментар / В. Е. Беляневич. - К. : Юстініан, 2006. - 672 с.
- 15.** Гаврилішин А.П. Господарсько-процесуальне право : практикум / А. П. Гаврилішин, В. П. Козирева ; Національний авіаційний ун-т. - К. : НАУ, 2004. - 147 с.

16. Горевий В.І. Господарський процес. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Горевий [и др.]. - Суми : Університетська книга, 2010. - 283 с.
17. Господарське процесуальне право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Костюк [та ін.] ; заг. ред. В. Л. Костюк ; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". - К. : Ін Юре, 2009. - 223 с.
18. Господарське процесуальне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Д. Чернадчук [и др.] ; заг. ред. В. Д. Чернадчук ; Національний банк України. Українська академія банківської справи. Юридичний факультет. - Суми : Університетська книга, 2006. - 331 с.
19. Господарський процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / Д. М. Притика [та ін.]. - 2. вид., виправ. та доп. - Х. : Консум, 2002. - 320 с.
20. Господарський процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами / уклад. В. Е. Беяневич. - К. : Юстініан, 2010. - 543 с.
21. Григор'єва В.В. Законна сила рішення господарського суду / В.В. Григор'єва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право: зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородський нац. ун-т МОН України, 2007. – Вип. 8. – С. 242-245.
22. Григор'єва В. Рішення суду як зовнішня форма виразу судження суду / В. Григор'єва // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 12. – С. 142-143.
23. Довганчук С. М. Про останні законодавчі зміни щодо підвідомчості справ третейським судам / С. М. Довганчук // Вісник адвокатури України. – 2009. - №3(16). – С. 96-103.
24. Степанова Т. Особливості класифікації доказів у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. - 2001.- № 11.- С. 13-15.
25. Степанова Т.В. Деякі проблеми здійснення експертизи в господарському процесі // Вісник господарського судочинства. - 2001.- № 3.- С. 212-216.
26. Степанова Т.В. Поняття і значення належності судових доказів у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. - 2002.- № 1.- С. 17-19.

Тема № 8. Особливості апеляційного та касаційного оскарження в адміністративному процесі

Самостійна робота - 8

Апеляційне оскарження рішень адміністративних судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів адміністративного суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в апеляційній інстанції, їхні повноваження, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

Здійснити аналіз наукових статей:

7. Ноцький О. Роз'яснення та постанови судів касаційної інстанції: ліки чи плацебо? [Електронний ресурс] / О. Ноцький // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 7-8.

8. Сердюк В. В. Проблемні питання касаційного провадження у Верховному Суді України [Електронний ресурс] / В. В. Сердюк // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 403-418.

9. Гусаров К. В. До питання визначення суду касаційної інстанції у цивільному судочинстві [Електронний ресурс] / К. В. Гусаров // Університетські наукові записки. - 2008. - № 3. - С. 82-86.

10. Котович І. О. Касаційне провадження як додаткова гарантія судового захисту прав особи [Електронний ресурс] / І. О. Котович // Європейські перспективи. - 2013. - № 4. - С. 84-88.

11. Яковлев С. Ю. Касаційне оскарження судових рішень і ухвал прокурором у цивільному судочинстві [Електронний ресурс] / С. Ю. Яковлев // Право і Безпека. - 2012. - № 4. - С. 303-308.

12. Заяць Н. Я. Практика реалізації касаційною інстанцією повноважень за наслідками попереднього розгляду цивільної справи [Електронний ресурс] / Н. Я. Заяць // Часопис Академії адвокатури України. - 2014. - № 1. - С. 51-57.

ТЕСТИ

1. Право подати апеляційну скаргу має:

1) позивач;

- 2) відповідач;
- 3) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- 4) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору;
- 5) прокурор.

2. Апеляційна скарга подається через:

- 1) будь-який місцевий адміністративний суд;
- 2) місцевий адміністративний суд, який розглянув справу;
- 3) будь-який апеляційний адміністративний суд;
- 4) апеляційний адміністративний суд, повноваження якого поширюються на відповідну територію;
- 5) Верховний Суд.

3. Строк подання апеляційної скарги:

- 1) п'ять днів;
- 2) десять днів;
- 3) один місяць;
- 4) два місяці;
- 5) тридцять днів.

4. Відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги можливе з дня прийняття рішення місцевим адміністративним судом протягом:

- 1) п'яти днів;
- 2) десяти днів;
- 3) одного місяця;
- 4) двох місяців;
- 5) трьох місяців.

5. Апеляційний адміністративний суд у процесі перегляду справи:

- 1) зв'язаний доводами апеляційної скарги;
- 2) не зв'язаний доводами апеляційної скарги;
- 3) приймає і розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 4) не приймає і не розглядає вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- 5) перевіряє законність та обґрунтованість рішення місцевого адміністративного суду в оскарженій частині.

Тема № 9. Інститут апеляційного та касаційного провадження за кордоном

Самостійна робота - 8

Початком вивчення доступності правосуддя в контексті функції перегляду і контролю в системі цивільної юрисдикції те положення, що доступність правосуддя як об'єкт наукових досліджень виник у Європі в 60-х рр. ХХ ст. з метою зробити судовий захист ефективнішим.

Європейські стандарти здійснення правосуддя передбачають, що в принципі повинна існувати можливість контролю за будь-яким рішенням нижче стоячого суду («суд першої інстанції») з боку вищестоящего суду («суд другої інстанції»).

Якщо буде визнано доцільним передбачити виключення з цього принципу, то будь-які такі виключення мають бути засновані на законі і відповідати загальним принципам справедливості. Сторонам повинна надаватися інформація про їх право на оскарження і про те, яким чином це право здійснювати, зокрема, про строки, в які слід подавати скаргу.

Здійснити аналіз наукових статей:

6. Бондаренко Н. Л. До питання про виникнення і розвиток інституту апеляції в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / Н. Л. Бондаренко // Університетські наукові записки. - 2005. - № 3. - С. 85-92.

7. Згама А. О. Повноваження судових органів апеляційної інстанції в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / А. О. Згама // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 61. - С. 568-575.

8. Трач О. М. Ознаки національних моделей апеляційного провадження [Електронний ресурс] / О. М. Трач // Університетські наукові записки. - 2011. - № 1. - С. 110-115.

9. Дидич О. Ю. Щодо реалізації принципу змагальності в апеляційному провадженні [Електронний ресурс] / О. Ю. Дидич // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 64. - С. 531-537.

10. Іліопол І. М. Правова природа інституту апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції [Електронний ресурс] / І. М. Іліопол // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 58. - С. 388-392.

Тестові завдання:

1. Впродовж якого строку прокурор вправі оскаржити рішення апеляційного суду в касаційному порядку.

А. Одного місяця з дня проголошення рішення місцевого суду.

Б. Двадцяти днів з дня проголошення рішенням апеляційним судом.

В. Трьох місяців з дня виявлення порушень закону судом апеляційної інстанції.

Г. Шістнадцяти днів з дня проголошення рішення суду апеляційної інстанції.

2. Сутність якого принципу відображає положення ЦПК щодо розгляду цивільних справ судами в межах заявлених сторонами вимог і на підставі поданих ними доказів?

А. Змагальності.

Б. Законності.

В. Рівності.

Г. Диспозитивності.

3. Вкажіть, які з наведених положень, що стосуються дослідження доказів апеляційним судом є правильними?

А. Апеляційний суд досліджує нові докази, які були досліджені судом I інстанції з порушенням встановленого порядку.

Б. Апеляційним судом досліджуються тільки нові докази, неподання яких до суду I інстанції було зумовлено поважними причинами.

В. Апеляційним судом досліджуються усі нові докази, не досліджені судом I інстанції.

Г. Апеляційним судом досліджуються нові докази незалежно від причини неподання їх до суду I інстанції.

Задачі

У червні 2009 р. Ю. звернулася до суду із позовом до редакції суспільно-політичної газети “Златокрай” про захист честі, гідності, репутації народного депутата України та відшкодування моральної шкоди, мотивуючи позовні вимоги тим, що в названій газеті було опубліковано відкритий лист громадянина Ж., в якому автор просив народного депутата України Ю. роз’яснити деякі питання щодо підвищення розміру пенсійного забезпечення. Позивачка надала редакції для опублікування письмову відповідь на зазначений лист, проте замість цієї відповіді відповідач опублікував лише її короткий огляд у статті “Депутати не винні”. Посилаючись на те, що опублікування цієї статті порочить її гідність як народного депутата України, оскільки може створити у читачів враження, що вона нехтує зверненням своїх виборців і не дає на їхні запитання обґрунтованих відповідей, позивачка просила суд задовольнити заявлені нею вимоги.

Рішенням Золотоніського міського суду, залишеним без зміни судом апеляційної інстанції, позов задоволено: редакцію газети зобов’язано опублікувати відкриту відповідь Ю.; на користь позивачки з відповідача стягнуто 600 грн моральної шкоди. Окремо суд зазначив, що дії редакції газети є незаконними та аргументував свою позицію посиланням на норму Закону України від 17 листопада 1992 р. “Про статус народного депутата України” (ч.1

ст.30), яка визнана такою, що не відповідає Конституції України, Рішенням Конституційного Суду України від 10 травня 2000 р. № 8-рп/2000.

У касаційній скарзі редакція газети просить скасувати судові рішення і повернути справу на новий розгляд до суду першої інстанції, посилаючись на невідповідність висновків суду чинному законодавству та необґрунтованість судового рішення. У касаційній скарзі зазначалось, що суд не застосував закон, який підлягав застосуванню в даних спірних правовідносинах.

Чи правильно визначені в касаційній скарзі підстави для касаційного перегляду справи? Складіть ухвалу касаційного суду про відкриття касаційного провадження. Чи є підстави у даній справі для скасування судових рішень і повернення справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

2. Ухвалою районного суду в порядку забезпечення позову Павлова до Власенко про відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, накладено арешт на автомобіль відповідачки. Остання подала апеляційну скаргу на сьомий день після постановлення ухвали і просила про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали, посилаючись на те, що ухвала була постановлена за її відсутності, й копію цієї ухвали суд, на порушення вимог ЦПК, їй негайно не направив, а вона довідалася про ухвалу два дні назад від державного виконавця при виконанні ухвали.

Як повинен вчинити апеляційний суд? Чи можливе оскарження вказаної ухвали одночасно з рішенням суду по суті спору? Якщо так, то за яких умов?

Література:

11. Овчаренко, О. М. Доступність правосуддя у контексті Європейської конвенції з прав людини [Текст] / О. М. Овчаренко // Право і безпека. – 2005. – № 4'5. – С. 37-42.

12. Рекомендация № R (95) 5 [Текст] : принятая Ком. министров 7 февр. 1995 г. на 528-м заседании зам. министров // Рос. юстиция. – 1997. – № 10. – С. 22-27

13. Приходько, И. А. Доступность правосудия в арбитражном и гражданском процессе: основные проблемы и пути их разрешения [Текст] / И. А. Приходько // Рос. ежегодник гражд. и арбитраж. процесса, 2004. – № 3. – С. 22–23.

14. Рекомендация № R (2000) 2 по пересмотру дел и возобновлению производства по делу на внутригосударственном уровне в связи с решениями Европейского Суда по правам человека [Текст] // Рос. юстиция. – 2001. – № 12. – С. 69.

15. Міжнародне право в документах [Текст] / за заг. ред. М. В. Буроменського. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 194.

16. Kodeks postępowania cywilnego [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.prawniki.pl/kodeksy/kodeks-postepowania-cywilnego.htm>

17. Проверка судебных постановлений в гражданском процессе стран ЕС и СНГ / Под ред. Е.А. Борисовой. — М.: Норма, 2007. — С. 289.

18. Wrona-Kłoczko A. Odrębne postępowanie gospodarcze zniesione [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.prawo.egospodarka.pl/80309,Odrębnepostepowanie-gospodarcze-niesione,1,82,1.html>

19. Zdanikowski P. Likwidacja postępowania w sprawach gospodarczych: liberalizacja procedury cywilnej? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lawblog.pl/2011/09/17/likwidacja-postepowania-wsprawach-gospodarczych-liberalizacja-procedury-cywilnej/>

20. Зенькович Д.И. Международный коммерческий арбитраж в России и Польше: сравнительно-правовой анализ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2011. — 27 с.